

סדר

ברית מיילה

עם ליקוטי טעמים פנינים ומנהגים

-תדפיס-

יצא לאור לרגל היכנס בנינו
בבריתו של אברהם אבינו ע"ה

בעזר החונן לאדם דעת

ע"י

שמעון טייכטל

ביתר עילית

להערות והארות
0542380840
Loulik10@gmail.com
תשרי ה'תשפ"ב

סדר המילה

כשמביאין את הילד לניית הכנסת אומרים ברוך הבא.

אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשפעה בטוב ביתך קדש היכלך: וידבר יהוה אל-משה לאמר: פינחס בן-אלעזר בן-אהרן הכהן השיב את-חמתי מעל בני-ישראל בקנאו את-קנאתי בתוכם ולא-כליתי את-בני-ישראל בקנאתי: לכן אמר הנני נותן לו את ברייתי שלום:

כשמניחין הילד על הכסא של אליהו יאמר המוהל:

זה הכפא של אליהו זכור לטוב: לישועתך קוייתי יהוה: שברתי לישועתך יהוה ומצותיך עשיתי: אליהו מלאך הברית הנה שלך לפניך - עמוד על-ימיני וסמכני: שש אנכי על-אמרתך כמוצא ששלל רב: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשפעה בטוב ביתך קדש היכלך:

המוהל מניח ברוך אתה יהוה אליהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו, וצוננו על המילה:

אני הן מנחך בין מילה לפריעה:

ברוך אתה יהוה אליהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו, וצוננו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו:

העומדים שם עונים כשם שנכנס לברית - פן יכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים:

ואחר שנעשה החיתוך כראוי ימהר לעשות הפריעה והמליצה וינטל את הכוס ומנחך:

ברוך אתה יהוה אליהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה יהוה אליהינו מלך העולם אשר קדש ידיד מבטן וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על-

סדר המילה

כֵּן בְּשֹׁכֵר זֹאת אֵל חַי חֶלְקֵנוּ צוּרֵנוּ צִנּוּהָ לְהַצִּיל יְדִידוֹת שְׂאֲרֵנוּ
מִשַּׁחַת לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם בְּבִשְׂרֵנוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
כוֹרֵת הַבְּרִית:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ קָיָם אֶת הַיָּלֵד הַזֶּה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וַיִּקְרָא
שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל כִּי־פִי יִשְׁמַח הָאֵב בְּיוֹצֵא חֶלְצִיו וְתִגַּל אִמּוֹ
בְּפָרִי בְטֻנָּה: כַּפְתוּב יִשְׁמַח-אֲבִיךָ וְאִמְךָ וְתִגַּל יוֹלְדֹתֶךָ: וְנֹאמַר
וְנֹאעֲבוֹר עֲלֶיךָ וְנֹאֲרָאךָ מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ וְנֹאמַר לָךְ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי -
וְנֹאמַר לָךְ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי: וְנֹאמַר זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּכָר צִנּוּהָ לְאֶלְךָ
דְּוֹר: אֲשֶׁר פָּרַת אֶת-אֲבֵרָהּם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב
לְחֵק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: וְנֹאמַר וַיִּמַּל אֲבֵרָהּם אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ
בֶּן-שְׁמֹנֶת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִנּוּהָ אֹתוֹ אֱלֹהִים: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי-טוֹב
כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי-טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ: (פלוני) זֶה
הַקָּטָן גְּדוֹל יְהִי כְּשֵׁם שְׁנַכְנַס לְבְרִית בֶּן יַכְנָס לְתוֹרָה וּלְחֻפָּה
וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים:

ונמנים למינוק לשמות מכוס הכרכה או ישמה בענמו. ואחר המילה יתפלל מפלה זו המוהל ואני הנן:
רבנו של עולם יהי רצון מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאלו הקרבתיהו
לפני כסא כבודך ואתה ברחמיך הרבים שלח על ידי מלאכיך הקדושים
נשמה קדושה וטהורה (לפכ"פ) הנמול עתה לשמך הגדול ושיהיה לבו פתוח
כפתחו של אולם בתורתך הקדושה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ותן לו אריכות
ימים ושנים חיים של יראת חטא חיים של עושר וכבוד ושתמלא משאלות לבו
לטובה אמן וכן יהי רצון:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה הוא יברך את
הילד הרך הנמול (פכ"פ) בעבור (שפכ"פ) נדר עבורו לצדקה לבקור חולים
בשכר זה הקב"ה ישלח לו מהרה רפואה שלמה בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו
ויגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ונאמר אמן:

שְׁלוֹם זָכַר

נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל שבת שלאחר הלידה 'שְׁלוֹם זָכַר'
'ונקרא סעודת מצווה' ובו נהוג להגיש גרגירי חומוס 'ארבעס'
מזונות פירות וכיו"ב.

מהטעמים לזה: במסכת ב"ק (פ.) רב שמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן
ואמרי לה לבי ישוע הבן, ובתוס' (ד"ה לבי) פ"י ר"ת שהוא משתה שעושין על
שם שהוולד נושע ונמלט ממעי אימו.

ועושין אותו בליל שבת מאחר שכולם מצויין בבתיהם (ט"ז לקמן בשם תרוה"ד).
והט"ז ביו"ד סי' רס"ה ס"ק י"ג כתב בשם הדרישה דהוא משום שנכנסין לבית
התינוק לנחמו שהוא אבל על התורה שנשתכח ממנו כשהמלאך סטרו על
פניו (כדאיתא בפרק המפלת)

עוד הביא סמך לזה דאיתא במדרש רבה פרשת אמור "רבי לוי אמר משל
למלך שגזר ואמר כל אכסנאין שיש כאן לא יראו פני המטרוניתא תחילה, כך
אמר הקב"ה לא תביאו לפני קרבן עד שתעבור עליו שבת, שאין ז' ימים בלא
שבת, ואין מילה בלא שבת".

ובמגדל עוז כתב וז"ל עוד יש לומר שנקרא זכר ע"ש שבאים להזכיר שבועתו,
שמשביעים אותו בשעת לידתו (תהי צדיק ואל תהי רשע) וזהו גם כן שבוע הבן
מלשון שבועה, ומזכירין אותו בפעם הראשון שבאה מצווה לידו שהוא שבת
עכ"ל וכתב שם עוד דהוא מצווה ראשונה שמקיים אותה ועל כן עושים
סעודה להתחלת התורה ושמירתה.

(ועיי"ש עוד דמבאר בטעם שאין עושים שבוע הבת, משום שכל נשמות זכר
ונקבה הן פלג בלבד, והזכר הוא עיקר היצירה והנקבה נכללת בו, לכן כשיוצא
לאויר משביעין אותו ובת זוגו ולא נשבעת בפ"ע ונכללת בו כנ"ל

ובאגרות קודש לכ"ק אדמו"ר (חלק כ"ג ע' ש"פ) כתב דהטעם דאין עושים

כן בלידת נקיבה דשאני נקבה דאז אין השמחה שלימה עפ"י ב"ב ט"ז: דאי אפשר לעולם בלא זכרים וכו' עיי"ש).

ובענין שבת שלפני המילה ראה אור החיים פרשת תזריע שהביא מארז"ל (בב"ר) למה התינוק נימול לשמונה ימים, שקנה ה' רחמיו להמתין לו כדי שיהיה בו כח, ומקשר זאת להנאמר בזוהר (ח"ג צ"א) שהוא כדי שיעבור עליו שבת ותגיעוהו נפש החיונית הנשפעת ביום השבת ואז יהיה בר קיימא, והוא שאמרו ז"ל הכח החיוני עיי"ש.

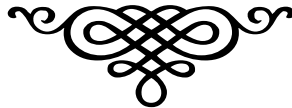
ובספר חמדה גנוזה הביא בשם הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע שטוב לילך לשלום זכר בליל שבת קודש כי כשנפגשים עם נשמה חדשה היא טובה גדולה לנפש.

והשם משמואל בפרשת וישב מבאר שהתנחומין לתינוק ששכח תלמודו הוא ממה שמראין לו שישראל מתענגין בשבת, וזה לא שייך בבטן האם אלא לאחר ששת ימי המעשה, וביציאתו לאויר העולם הוא עתיד להתענג בשבת, וא"כ הכל כדאי ואלה הן התנחומין.

טעם אכילת 'ארבעים' בשלום זכר משום שהוא מאכל אבלים והוא מאכל עגול (שאבילות מגלגלת וחוזרת בעולם) לנחם התינוק ששכח תורתו (כנ"ל בשם הדרישה).

ובספר מגן אבות ועוד הביאו שהוא לשון נופל על לשון הכתוב בפרשת העקידה 'והרבה ארבה את זרעך' (בראשית כ"ב, י"ז).

ועניין אכילת קטניות בשלום זכר מוזכר בשוע"ר בלוח ברכות הנהנין (פ"ג סעיף ט"ז) "ולכן נוהגין בסעודת בן זכר שאוכלים מיני קטניות".

ליל שימורים 'וואך נאכט'

א. נהוג^ג שמעת שחוזרים היולדת והתינוק לביתם ועד ליל הברית, לקבץ מידי לילה ליד מיטת הוולד תינוקות שיקראו קר"ש, המלאך הגואל, י"ב הפסוקים (ויש מוסיפים ויהי נועם, יושב בستر, ברכת כהנים, אדון עולם) ובמיוחד יש להקפיד על כך בלילה שלפני הברית שצריך שמירה מרובה.

ב. בלילה שלפני הברית צריך התינוק שמירה יתירה לכן נהגו (האב) להיות ערים כל הלילה אצל התינוק ולעסוק בתורה.^א

כתב הזוהר פרשת לך לך וז"ל בהוא לילא כנש ההוא גברא כל אינון רחימוי וכל ההוא לילא אשתדלו באורייתא ולא הוה מן דנאים עכ"ל.

וכן הביא הש"ה (מסכת חולין) אמרה תורה 'השמר לך ושמור נפשך', בכך גם ראוי שמירה יתירה לילד הילד בפני לילית וכו' ועיקר השמירה להיות ניעור בלילות עד המילה וללמוד תורה ולעסוק במעשים טובים, גם זה סגולה להיות הבית מלא אורה עכ"ל.

המטה משה כתב וז"ל: נוהגים להקיץ ולשמור הנער בליל שמיני, מצאתי כתוב טעם מנהג זה, שהשטן מכווין להזיק לנער ולמנעו ממצות מילה לפי שקשה לו שישראל מקיימין המצוה שבזכותה ניצולין מדינה של גיהנום, וסמך לדבר 'ואתה את בריתי תשמור' שבשעת הברית צריך שמירה.

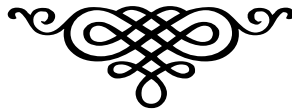
ובספר צרור החיים הביא בשם א' מגדולי ישראל טעם לזה שהתינוקות קוראין קר"ש אצל התינוק בלילה קודם המילה, עפ"י מאמר הגמרא במס' ברכות (י"ג) למה קדמה פרשת 'שמע' ל'והיה אם שמע' כדי שיקבל עליו על מלכות שמים תחילה ואח"כ על מצוות, וכאשר הילד צריך לקבל עליו מחר על מצוות מילה, וצריך לקבל עליו על מלכות שמיים, והילד אין לו שכל עדיין לקבל עליו, על כן אנו הולכים להתינוק לקרות קר"ש.

והפלא יועץ (ערך מילה) כתב "עת לחננה על בנו שיהא חכם וירא שמים, ומה טוב אם כל שמונה ימים ירבה ללמוד באותו חדר, ומה גם בליל שמירה יקדיש קרואיו אנשים חכמים שילמדו כל הלילה או רובו ויתפללו על הילד".

ובספר ליקוטי הרי"ם הביא טעם לשבח על קריאת שם הלילה שלפני המילה "וואך נאכט" דהנה איתא מהרה"ק הקדושת לוי שבמוצאי שבת פסח וסוכות היה ניעור כל הלילה ומשתוקק לקיים מצות תפילין שכבר יצאו שמונה ימים שלא הניח, ועל שם זה קורין בשם זה, שצריך להיות ג"כ להיות ניעור ולא לישון כל הלילה שמשתוקק מאוד למצוה זו, זהו הלשון "וואך נאכט" שצריך להיות ניעור כל הלילה.

ובליקוטי מהרי"ח סדר מילה הביא טעם שמתאספין בליל הברית וקורין קר"ש, משום דקר"ש היא שמירה מהמזיקין כדאיתא בברכות (ה' ע"א) דכל הקורא קר"ש וכו' כאילו אוחוז חרב של שתי פיות, וכל הקורא קר"ש מזיקין בדילין ממנו, וכתב "רוממות ק-ל בגרונום וחרב פפיות בידם", חרב פפיות הוא איזמל המילה, ורוממות ק-ל בגרונום הוא קר"ש, והיינו שלפני חרב פפיות (מילה) צריך להקדים רוממות ק-ל (קר"ש).

השל"ה במסכת חולין הביא שסגולה להרבות בנרות בלילה זה.

סדר ברית מילה

א. אין אומרים תחנון בשחרית יום הברית בבית הכנסת שמתקיים בו הברית או אם אחד מבעלי הברית (אבי הבן, סנדק, מוהל) נמצא ומתפלל שם^ד

ב. מצוות עשה לכל אחד מישראל שימול את בנו וגדולה היא משאר מצוות עשה וגם נכרתו עליה י"ג בריתות^ה ושקולה כנגד כל המצוות שבתורה^ו

כתב החינוך (מצווה ב) וז"ל מרשי מצוה זו, לפי שרצה השם יתברך לקבע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו, אות קבוע בגופם, להבדילם משאר העמים בצורת גופם, כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם, אשר מוצאם ומובאם איננו שווה, ונקבע ההבדל בגולת הזהב, לפי שהוא סיבה לקיום המין מלבד שיש בו תשלום צורת הגוף כמו שאמרנו, והעם הנבחר, חפץ ה' יתברך להשלים תכונתו, ורצה להיות ההשלמה על ידי האדם ולא בראו שלם מבטן, לרמוז אליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו עכ"ל

והספורנו כתב שהוא לאות הברית, זיכרון תמידי ללכת דרכיו, כחותם אדון בעבדו.

ורבינו בחיי כתב (בספרו כד הקמח ערך מילה) שהוא מפני שהיה חוק לאמוריים שהיו חוקקים בבשר גופם שם עבודה זרה שלהם וככתובת קעקע שאסרה

ד עיין שו"ע או"ח סי' קל"א סעיף ד', ושוע"ר קל"א סעיף ה' ו'. ובמנחה שלאחר הברית, באם נמצא התינוק בחדר זה א"א תחנון, ואם יצא משם התינוק, הקהל אומר תחנון חוץ מבעלי הברית שיו"ט הוא בשבילם (שווע"ר שם סעיף ו' וכהכרעת קצות השולחן סי' כ"ד ס"ה ועיין ספר שבח הברית עמוד 62. ה טוש"ע יור"ד סי' ר"ס ו נדרים ל"ב ע"א

התורה, והיה להם לסימן שעובדים אותו הכח, לכך נצטווה זרע יעקב שנעשה אות זה בבשרינו, שיהיה לנו סימן שאנו חלק ה' וזרעו של אברהם המקודשין לשמו.

עוד כתב רבינו בחיי (פרשת לך לך פרק י"ז פסוק י"ח) שמצוות המילה כעין קרבן וכשם שדם הקרבן בא לכפרה על המזבח, כך דם מילה מכפר, וכשם שאכילת הקרבן מביאה לכפרה, כך סעודת המילה, וגדולה מילה אף יותר מקרבן מאחר שהקרבן בממונו והמילה בגופו.

והרמב"ם במורה נבוכים מפרש טעם מצוות מילה להכחיש כח התאוה (וראיתי רמז יפה המובא בשם ספר שארית מנחם להרה"ק מווישווא שיש לזה רמז במילת "וימ"ל' ראשי תיבות ו'כל י'צר מ'חשבות ל'יבו רק רע כל היום, לכך נצטוינו במצוות מילה להחליש כח התאוה).

וראה בזוהר לך לך צ"ה ע"א וז"ל תאנא כל מאן דקריב בריה לקרבנא דא כאילו אקריב כל קרבנין דעלמא קמיא דקודשא בריך הוא, וכאילו בני מדבחא שלימתא קמיה עכ"ל.

וצריך האב לשמוח מאוד שזוכה לקיים מצווה זו, כהמשך דברי הזוהר שם וז"ל בגיני כך זכאה חולקיה דמאן דאקריב האי קרבנא בחדוותא ברעוה קמיה קודשא בריך הוא ובעי למחדי בהאי חולקא כל ההוא יומא עכ"ל.

וכן כתב היעב"ץ במגדל עוז שביום הברית יהא אדם שמח וטוב לב שזיכהו בוראו לקיים מצווה גדולה כזאת להקריב לפניו קרבן חשוב שאין למעלה ממנו ועל זה יגיל וישיש מאוד עכ"ל.

ובספר יסוד ושורש העבודה וז"ל כל איש מישראל מעם קדוש שנולד לו בן זכר, מיום הוולדו יכניס שמחה עצומה בליבו, כי חסדו גבר עליו לזכותו בבן זכר, להכניסו בברית עבדות הבורא ית"ש, וזולת ההודאה הכללית הנ"ל שבעת הוולדו, ראוי לאדם גם לרבות כל השבעת ימים מיום הלידה עד יום המילה, להכניס הודאה עצומה בליבו בשמחה עצומה, ואשרי המחכה להגיע מיום אל יום, אימתי יבוא לידו יום השמיני למול את ערלתו של בנו עכ"ל.

בשוע"ר (או"ח מהדו"ב ס"ד ס"ב) כתב שתחילת כניסת נפש הקדושה היא במצוות מילה.

ובספר מושב זקנים לבעלי התוספות הובא רמז יפה בטעם שהתינוק נימול לשמונה דכתב וז"ל התיבה 'זכר' בא"ת ב"ש יוצא התיבה 'עגל' מה עגל

שמונה ימים תחת אימו וביום השמיני קרב (שמות כב כט) כך זכר ביום השמיני ימול עכ"ל (וכן הבאתי לעיל בשם הזוהר בפ' לך לך דברית מילה הוי כקרבן).

ודבר נפלא ראיתי בספה"ק זרע שמשון על התורה, בביאור דברי הגמרא (מנחות מ"ג) על דוד המלך שבשעה שנכנס למרחץ וראה שעמד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוות, כיוון שנזכר במילה שבבשרו נתייבשה דעתו, כשיצא אמר עליה שירה וכו', והקשה כמה קושיות, א' מדוע אמר דוד 'שאעמוד ערום בלא מצוות' היה לו לאמר אוי לי שאני ערום ממצוות כעת, עוד קשה, האם לא ידע מתחילה שיהיה ערום וכו' למה המתין לחשוב בה רק כשהיה שם, כמו כן, מדוע נאמר שנזכר במילה בבשרו, סגי שאומר שנזכר במילתו וזהו, ומבאר בהקדים הנאמר בגמרא שם חביבין ישראל שסבבן הקב"ה במצוות, דמה היה צורך שיסבבן במצוות, ואיך נדע מזה שישראל חביבין.

וי"ל שהוא מה שאמר דוד המלך בתהילים (י"ב) 'סביב רשעים יתהלכון' והיינו שהקליפות לא יכולין להיכנס בגוף האדם ששם מושב הנשמה הקדושה, והולכים סביב לגוף האדם כדי להידבק בו, ולכן נקראו חיצונים שיושבים החוצה.

והזמן שיש להם הכי הרבה אחיזה היינו בזמן שנהנה מהעולם הזה והולך אחר הנאותיו, אזי יש להם אחיזה קצת אפי' בתוך ליבו של אדם, ולכן תיקנו חז"ל להציל את האדם מזה שיברך על הנאותיו, שבכח ברכה זו אין להם רשות להיכנס וכו'.

ולפי זה יבואר מאמר חביבין ישראל שסיבבן וכו' שהוא כדי להצילם מהחיצונים, ודוד המלך כשנכנס לבית המרחץ לא חשב שיהא לגופו הנאה גדולה כ"כ, וידע שלא התקינו ברכה ע"כ מאחר שלא נכנסת לגוף (עיין ברכות נ"ז), אמר אוי לי שעדיין יש לי צורך להתעכב הרבה זמן בהנאה זו (מאחר שהמלך אין רואים אותו ערום ולא כשהוא בבית המרחץ כדאמרינן בסנהדרין, וא"כ אין לו משרתים ולוקח לו יותר זמן מרגילותו עם משרתים ויותר מאדם רגיל וכו') ומחמת הנאה מרובה שיש לו אולי יתגברו החיצונים וכו', וכיוון שנזכר במילה שעניינה כריתת ערלה והקליפה כדי להציל מהחיצונים, ועוד שבבשרו דווקא, שמילתו הייתה משונה משאר בני אדם שנולד מהול (סוטה י"ב) ומתוקן לגמרי כמו שיהיה לעתיד לבוא, שמזה מוכח שאין החיצונים שולטים בו, נתייבשה דעתו וכו'.

ג. אבי הבן המוהל והסנדק מתעטפים בטלית בזמן הברית, ונתפשט המנהג שגם מי שיש לו כיבוד חשוב (כגון קוואטער, קריאת הברכות ועמידה לברכות) **ג"כ לובשים**.^ז

סמך למנהג שכל מי שיש לו כיבוד בברית יתעטף בטלית מובא בספר **מטעמים** (מערכת מילה) מהפיטו "יום ליבשה" שיש האומרים אותו בסעודת הברית, "ומבטן לשמך המה נימולים... ועל כנפי כסותם יעשו גדילים". ובספר **זוכר הברית** (סי' י"ז) שגדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות כנגד י"ג מידות הרחמים שצריך להתעטף בטלית בשעת אמירתם ועד"ז העוסקים במילה צריכים להתעטף. נהגו שאבי הבן, המוהל, והסנדק, טובלים במקווה, מסתפרים ולובשים בגדי שבת לכבוד הברית (הובא במהרי"ל, מגדל עוז, של"ה וכ"כ רמ"א (תקנ"א א') לגבי לבישת בגדי שבת).

ד. אבי הבן יעמוד ליד המוהל כדי להודיע שהוא שלוחו, ויש נוהגין שאבי הבן מוסר את סכין המילה להמוהל ועושה שליח: כתב הטור ביו"ד סימן רס"ה וז"ל וכתב עוד מנהג (בעל העיטור) שאבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו ככדאמרינן לגבי קרבן (תענית כ"ו) אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו עכ"ל

ה. נוהגין להדליק נרות בבית הכנסת בשעת הברית. עיין ש"ך רס"ה סקכ"א וז"ל ונוהגין להדליק להדליק נר בבית הכנסת בשעת

ז ראה מטה אפרים תרכ"א ס"ג, פתחי תשובה יו"ד סי' רס"ה ס"ק י"ג ח ראה התקשרות גליון 546 ובספר שבח הברית עמוד 68, וכן אמר לי מד"א חב"ד צפת הרב מרדכי ביסטריצקי שליט"א בשם סבו הרב לייבל ע"ה ששמע מהרבי ריי"צ שכל כיבוד מהותי וחשוב בברית צריך להיות עם טלית. ולגבי **ברכה** על הטלית שלובש בברית ראה בתורת מנחם ה'תשי"א ח"א ע' 277 שהרבי ריי"צ התעטף בטליתו ללא ברכה בהיותו סנדק, וכך נהג גם הרבי (הערת המו"ל שם) וראה ברשימות חוברת ס"ה ועוד שהרבי ריי"צ בלבשו את הטלית בשעת תפילת שחרית כיוון גם על לבישת הטלית דאח"כ בשעת הברית. ט שו"ע יו"ד רס"ה סעיף ט' י קיצשו"ע הלכות מילה

המילה וכן הוא בתניא ובהגהת מנהגים ומהרי"ל ונכלל בדברי הב"י סוס"ה עכ"ל

בספר מטה משה כתב שמרומז וסמך לזה בפסוק "כי נר מצווה ותורה אור" והוא דרך שמחה וכבוד.

עוד טעם הביא בסידור היעב"ץ דכתיב "ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר" (מגילת אסתר) וששון זה מילה כדכתיב "שש אנוכי על אמרתך" דאיירי על מילה.

ובספר יפה ללב הביא רמז לדבר "את האור כי טוב" ס"ת ברית.

ובעמודיה שבעה כתב שעניין המילה רומז על אור השכינה הצפון שעתה מתגלה קצת כפי החלק המגיע לנשמת אותו תינוק, לפיכך לסימן זה דין הוא לישראל להדליק נרות הרבה רמז על אור רב הצפון המתגלה זה עתה.

וכן בערוך השולחן וז"ל ונוהגין להדליק נרות בבית הכנסת ואצל המילה, דהדלקת נרות הוא להורות על שמחה, ועוד דהמילה מאיר על הנפש הישראלי.

ובקונטרס חנוך לנער מובא שבעת הברית של אדמו"ר הרש"ב נ"ע הדליקו נרות בבית הכנסת.

ו. לכתחילה יש לקיים את מצוות מילה במניין וברוב עם הדרת

מלך.

האור זרוע (הלכות מילה ס' קל"ז) ומהרי"ל כתבו טעם לכך שצריך בפני עשרה שהוא כדי להעיד בפני עשרה על האב שהכניס את בנו בבריתו של אאע"ה.

בספר כללי המילה לר"י הגוזר כתב וז"ל וכיון שנקראת המילה אות, צריך לזמן עשרה שם למול ולברך לפניהם, כדי שיפרסם הניסיון הזה והאות שבו נתנסה אברהם אבינו לכתחילה היכא דאפשר עכ"ל

עוד טעם מובא בחכמת אדם משום דהתינוק דומה ליוצא מבית האסורים שצריך להודות בפני עשרה ולכן אומרים ג"כ הודו לה' בפסוקים שמזכירים בברית מילה.

בספר כורת הברית הביא סמך לזה דכתיב "אספו לי חסידי כורתי ברית עלי זבח" (תהילים נה) שצריך להיות אסיפת עם בברית.

ובספר דרך פיקודיך הביא את דברי הזוהר בפרשת תזריע "דהא זימנא דמתכנשי עמא קדישא לאעברא ההוא ערלה מקמי ברית" שמכאן ראיה שראוי להיות שיהיה אסיפת קהל ועדה בשעת קיום מצווה זאת, והטעם כי לאעברא ההוא ערלה זכותא דרבים עדיף.

ויש עניין למול בבית הכנסת שהוא מקדש מעט או משום טירחא דציבורא וסמך לדבר דכתיב בשמואל "ויכרתו ברית לפני ה'" (ש"ת הרשב"א)

ז. האב והמוהל כשמברכים צריכים לעמוד²¹ והקהל ג"כ יעמוד

בזמן הברית²²

עמידת האב והמוהל בזמן הברית נלמד מגז"ש דעומר דילפינן לכם לכם (טור ב"י בשם בעל העיטור)

סמך לזה שהקהל צריך ג"כ לעמוד שנאמר 'ויעמוד העם בברית' (מלכים ב' כ"ג ג')

ובפירוש רע"ב למשניות ביכורים (פ"ג מ"ג) פירש לגבי ביכורים שכל בעלי האומניות שבירושלים עומדים לפניהם, דאע"ג שאין בעלי האומניות חייבין לעמוד מפני ת"ח בשעה שעוסקים במלאכתן, מ"מ היו חייבין לעמוד מפני מצוות ביכורים דחביבה מצווה בשעתה, ומטעם זה עומדים מפני נושאי התינוק לברית מילה.

בספר מעבר יבק כתב שכל העם ההולך לברית כמקבל פני השכינה הבאה להופיע מאורה על המטפלים במצווה ההיא, ויש להם תוספת נשמה ג"כ, כמו שביום טוב יש נשמה יתירה, ולכן חייבים לעמוד ג"כ.

ובערוך השלחן כתב ג"כ שזהו מפני כבוד המצווה הגדולה הזאת, וכהקבלת פני שכינה להכניס נפש מישראל תחת כנפי השכינה.

בטעמי המנהגים כתב שצריך לעמוד מפני כבודו של אליהו.

ובמצודת דוד להרדב"ז כתב "ווי לקהל דלא עמדו במילה ומציצה עד גומרה, כי אין כמעלתה מצוות המלך מעומד".

²¹ יב טור ב"י בשם בעל העיטור, רמ"א רס"ה א יג ב"י בשם מרדכי, רמ"א רס"ה א'

והקהל הנמצא בשעת המילה מתכפרין לו עוונותיו כדאיתא בספר בני יששכר וז"ל כך שמעתי שיש מדרש, ולא ראיתיו אבל ראיתי בספר אחד כתב גם כן ששמע בשם המדרש שכל העומדים שם אצל כסא אליהו מתכפרין עוונותיו עכ"ל ועיי"ש שמפרש לפי זה הפסוק "תחת אשר קנא לאלוקיו" על ידי זה "ויכפר לבני ישראל" שאמר לה' יתברך שמידתו מידת קנאה לאלוקים ולא יוכל לסבול בעל עבירה,,הנה על ידי זה הבטיחו ה' לכפר על כל בני ישראל העומדים בברית וכו'.

והאביר יעקב בספרו גנזי המלך כתב וז"ל ואפשר לרמוז דביום המילה הוי מחילת עוון לכל הנמצאים שם כמו שאמרו רז"ל, וזהו שאמרו "וכל בנייך לימודי הוי", 'לימודי' בגמטריא 'המילה' כמו שכתבנו, דהיינו כשבנייך מקיימים מצוות מילה בזה 'ורב שלום בנייך' דהיינו דנסלח עוונם ואין שלום גדול מזה.

ח. האם מוסרת את התינוק ל "קוואטערין" אשה המביאה את התינוק לפתח החדר שבו מתקיים הברית, ובעלה ה"קוואטער" לוקח ממנה ומביאו לכיסא של אליהו?

טעם לכך שנקרא "קוואטיר" הובא בספר מטעמים שהוא 'כפאטיר' 'פאטער' בלע"ז, שהוא בא בשליחות האב להביא התינוק ושלוחו של אדם כמותו.

ובערוך השולחן כתב וז"ל ויראה לי שזהו מלשון קטורת דאמרינן בכריתות (ו ע"ב) מה לשון קטורת דבר שקוטר ועולה, ופירש"י קוטר שמתמר ועולה כמקל, וכיון שנתבאר שהמילה כקטורת לכן נקרא זה שמקרב התינוק אל המילה שמקרב לקטורת, וע"פ שינוי הלשונות נתחלף בין קוטר בחד וי"ו לקוואטער בשתי וי"ן עכ"ל.

ובספר ברית אבות כתב שנקרא כן מלשון "כבוד טיע"ר" דעבודתו אצל הפתח.

ובספר מטעמים הביא עוד משום דעפ"י רוב האב לא יכול האב לקבל מאשתו מצד דיני טהרה ומיד אחרת אין זה נכון מצד צניעות לכן הקוואטער מביא להאב.

והטעם שמכבדין גם אשה שתהא "קוואטריין" שתביא לבעלה, מבאר הרבי בלקו"ש (חלק כ"ב ע' 56) משום שמצינו מצוות מילה בפרשת כי תזריע "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" וסמוך לזה "זאת תורת היולדת", רמז שלאשה יש שייכות למצווה זו, ולכן מכבדים אותה בהבאת התינוק ונותנים לה חלק במצווה.

ובספר בית דוד, אוצר הברית ועוד מובא המנהג לתת לזוג שעדיין לא זכה לפרי בטן כסגולה לזש"ק.

ויש להעיר שבספר המידות (ערך מוהל) כותב שאשה שאינה יכולה להתעבר, תביט על הסכין של מילה אחר המילה.

ונהגו ג"כ להקפיד שלא תהא האשה ה'קוואטריין' מעוברת וראה בליקו"ש (חלק כ"ב ע' 56) ביאור על עניין זה שכאשר האשה מעוברת אין זה זוג היות ויש עוד אחד עמהם עיי"ש באריכות.

בספר זוכר הברית בשם ליקוטי סופר הביא דיש חשש שמא תראה דם הנימול ותשמע צעקת הילד ושמה תפיל ח"ו ומשום לא פלוג לא תסייע למצווה זו כלל.

ובשם המנחת אליעזר דהחשש למעוברת הוא משום עיין הרע שמתאספים שם הרבה אנשים.

ט. כשמביאים התינוק למקום הברית מכריזים "קוואטער" ומתחילים (המוהל) לומר בקול "ברוך הבא", "אשרי תבחר" ושאר הפסוקים^{טו}

י. "חייקה" לקיחת התינוק מידי ה"קוואטער" והולכת וקירוב התינוק למקום הברית

מנהג זה מובא במגדל עוז להיעב"ץ ומביא שם טעם בכדי שכל אוהביו יזכו במצווה זו של להכניסו וכו'.

ובערוך השולחן כתב וז"ל ודע שהמנהג אצלנו שמהקוואטיר מקבל אחד

ומוסר לאחר ואחר עד שמוסרין להמניחו על הכיסא של אליהו וכו' (וכתב עוד שם ואני חושש ממה שאמרו חז"ל בעירובין (צ"ז ע"ב) על המשנה דתינוק שילדתו אמו בשדה מוסרו לחבירו וחבירו לחבירו ואפי' מאה, דאע"ג דקשה לתינוק במה שמוסרין זל"ז אפי' הכי משום שבת א"א בעניין אחר, וכיוון דקשה ליה להתינוק למה נעשה כן, אך קשה לבטל המנהג שכולם רוצין לזכות באחיזתה, ושומר מצווה לא ידע רע וכו').

ויש להקפיד כשמוסרין התינוק מאחד לחבירו שיקרבו התינוק למקום הברית ולא סתם להעבירו מהכא להתם דאין בזה משום כיבוד אלא עיכוב הברית כן העיר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' צ"ב).

י"א. מנהג חסידים לכבד אחד מהנוכחים בקריאת מכתב הרבי להולדת הבן^{טז}.

י"ב. "כסא של אליהו" - מכבדים אחד להניח התינוק על כסא אליהו, וכשמניח יאמר המוהל זה הכיסא של אליהו וכו'.

י"ג. "מהכסא" - מרימים את התינוק מהכסא של אליהו ומעבירים לאבי הבן, הסנדק יושב על הכסא, ואבי הבן מניחו על ברכי הסנדק^{יז}.

י"ד. "הסנדק" - הסנדק יושב על כסא אליהו ומחזיק את התינוק על ברכיו בעת המילה, והיא סגולה לאריכות ימים ולעשירות ונחשב כמקטיר הקטורת ע"ג המזבח.

כתב רמ"א (יו"ד רס"ה סעיף י"א) וז"ל ונוהגין להדר אחר מצווה זו להיות סנדק לתפוס התינוק למוהלו (הגהות מיימוניות) ויפה כח הסנדק מכח המוהל להקדימו

^{טז} ויש נוהגים כאן שהכוהנים מברכים התינוק בברכת כוהנים ויש עושים זאת לאחר מי שברך שבסוף הברית. ^{יז} שו"ת מהר"ם אלשקר בשם הגאונים, קיצשו"ע סי' קס"ג ס"א וכן הביא בשערי תשובה או"ח סי' תקנ"א סק"ג שמנהג יפה הוא.

לקריאת התורה, דכל סנדק הוי כמקטיר הקטורת (מהרי"ל בשם ר"פ), ולכן נוהגים שלא ליתן שני ילדים לבעל הברית אחד כדאמרינן גבי קטורת עכ"ל וזה לשונו בדרכי משה בסימו רס"ה וכתב עוד בהגהות מיימוני ספ"ג דמילה, מה שמתאווים לאחוז התינוק על הברכיים בשעה שנימול ולהיות בעל הברית, יש לזה סמך ממדרש שוחר טוב בפסוק כל עצמותי תאמרנה (תהילים ל"ה, ג) אמר דוד אני משבח בכל עצמותי בירכי אני עושה סנדקים (סנדיקוס) לילדים בשעת מילה עכ"ל וכ"כ באו"ז עכ"ל. ומהרי"ל בהלכות מילה כתב שרגלי הסנדק נדמו למזבח וכאילו הוא מקטיר קטורת לשמים.

ובהמשך דבריו וז"ל ומאותו טעם כתב רבינו פרץ ע"ה מה שאין כופלין בניו לתת לבעל ברית אחד פעמים ושלוש, רק לכל בן בורר בעל ברית אחר, משום דאיתמר בפרק קמא דיומא כהן שהקטיר קטורת פעם אחת לא שינה עוד לעולם מפני שהקטורת היה מעשיר, דכתיב "ישימו קטורה באפיך" וסמך ליה "וברך ה' חילו" (דברים ל"ג), לפיכך בכל פעם היו מעשרין כהן אחר, הכא נמי לא שנא עכ"ל.

וראה בגר"א (רס"ה ס"ק מ"ו) וז"ל דבריו אין להם שחר דא"כ מ"ט מאדם אחד דווקא ואחד לא יעשה ב"פ סנדק לעולם, ולעולם לא ראינו סנדק שמתעשר אלא המנהג הוא ע"פ צוואת ר"י החסיד עכ"ל

וכן הקשה בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק יו"ד ס" פ"ו) וראה חת"ס (או"ח סימן קנ"ח) שמיישב באריכות, ועל דברי הגר"א לעולם לא ראינו אדם שמתעשר, עיי"ש שכותב שאף שראינו שכמה שזכו במצווה זו ולא התעשרו, אין זה מכחיש ברכת העשירות, כי אולי החטא גורם ואילו לא זכה למצווה זו היה מתייטר ביסורים, ועכשיו שזכה לעושר ע"י המצווה, לקחו ממנו עשרו חלף יסורי גופו, ומסיים החת"ס שם ומעתה כל דברי רבינו פרץ קיימים כי בודאי המילה היא יותר מהקרבת כל הקרבנות ובכללם הקטורת, והיא מעשרת בלי ספק".

ובספר אוצר הברית ופתח אליהו הביאו בשם הרה"ק מסטמאר זצ"ל שכוונת הרמ"א אינה לעשירות בממון דווקא, אלא לעשירות בדעת, אריכות ימים, בנים טובים, וכל ברכה ושפע וריבוי הצלחה שמקבל מהשמיים בזכות מצווה זו נקרא עשירות.

ויש האומרים שסגולות הסנדק הוא דווקא כאשר הכל נעשה על ידי הסנדק ולא שמחלקים הכיבודים לכמה אנשים ולדבר זה יש מקור בדברי הגהות רעק"א (רס"ה סעיף א) בשם התו"ח וז"ל נראה דדוקא הסנדק המחזיק הוולד בשעת המילה על ברכיו, הוא יחזיקנו גם כן בשעת ברכה וישתה מן הכוס של

יין, ודלא כאותן שנוטלין את הילד מהסנדק לאחר שנימול, ונותנין אותו לאדם אחר להחזיקו בשעת ברכה, והוא שותה כוס של ברכה, דאיהו לא מזבח יחשב ומה לו לשתות כוס של ברכה זו עכ"ל.

למעשה המנהג שלא לכבד בסנדקאות של ב' אחים לאדם אחד הוא לא בנוגע לרב מרא דאתרא וכדו' שאפשר לכבדו כמה פעמים, כי דומה לכהן גדול שמקטיר ושונה כמה פעמים (חת"ס שם)

וידוע הסיפור אצל הרבי הרש"ב שאמר לחסיד הרב אלחנן מרוזוב הי"ד שזה שאין מכבדים אדם אחד להיות סנדק לב' אחים זהו כשמדובר על כבוד הסנדק, אבל כאשר עי"ז יהי כבוד לרך הנימול אזי נותנים לאותו אדם להיות סנדק לב' אחים (הובא בקובץ מנהגי חב"ד בעניני הריון ולידה)

בערוך ערך סנדיקוס פי' דבלשון יווני ורומי סנדק הוא פטרון ופרקליט ובאבודרהם ופי' סנדקס בעל הברית שקורין בלע"ז פדרינו (אבא)

במגדול עוז כתב דהסנדק מוציא הוצאות ונותן דורון לנימול כמו שנתן הקדוש ברוך לאברהם כשנימול.

ובכללי המילה לר"י הגוזר כתב שנהוג לחזר אחרי המצווה להוציא הוצאות מרובות.

ובספר אוצר פלאות התורה הביא את דברי המושב זקנים לרבנותינו בעלי התוספות שכתבו להדיא בשם המדרש שהקב"ה היה סנדק של אברהם אבינו, ונתן אז הקב"ה מתנה לאברהם, את שבע עממים וארצם, וזהו שכתוב "וכרות עימו הברית, לתת את ארץ הכנעני וגו', ומזה נשתרבו המנהג שהסנדק נותק מתנה לחינוך הנימול.

והוא גם סגולה לאריכות ימים כמובא בתורת מנחם (תשמ"ה ח"ג ע' 1958) "ועד כדי כך שסנדקאות -ש"כל סנדק הוי כמקטיר הקטורת"- היא סגולה לאריכות ימים ושנים טובות, ובפרט אלו שנוהגין להדר אחר מצווה זו להיות סנדק, כלומר לא זו בלבד שענין הקטורת מבטל עניין הפכי (עוצר המגיפה) אלא עוד זאת, שעל ידי זה נמשך אריכות ימים ושנים טובות.

ההחיד"א בספר עבודת הקודש הביא שהיא סגולה לכפרת ותיקון פגם הברית. הפלא יועץ כתב וז"ל יבחר לו לסנדק איש טוב, כי כל זה מועיל לנפש הילד להמשיך עליו קדושה ולב טהור ורוח נכון.

וכן השל"ה כתב שהיא מצווה גדולה מאוד, וצריך לחפש אחר יהודי כשר לעשותו סנדק דהוא בעל הברית, כדי שיבוא אליהו ז"ל וישב על הקתדרא

מכסה במעיל אצל בעל הברית.

בספר שארית ישראל כתב דסנדק הוא הארה של משיח, על ידי שמחבר הידיים והרגליים נצח הוד יסוד. עוד, 'סנדק' הפירוש שישנא אף עבירות דק מן הדק.

ובספר ברית שלום מובא דסנדק ר"ת ס'ניגור נ'עשה ד'יו ק'טיגור והוא על פי הזהור (פ' פיקודי) בזימנא דאיתגזר בר נש וכו' ההיא ערלה דגזרינן ושדינן ליה לבר, כדיו קיימא ההיא סטרא אחרה וחמא דהאי איהו חולקיה מקרבנא דא, ולא יכל לשלטאה ולקטרגא עלוי, וסליק ואיתעביד סנגוריא על ישראל קמיה דקודשא בריך הוא עכ"ל הזהור.

י"ד. המוהל מברך אקב"ו על המילה וחותר את הערלה. מוהל

כתב האור זרוע שצריך לחפש אחר המוהל יהודי טוב כבמדרש (שה"ש) "המול ימול" יבוא טהור ויטפל עם טהור.

וכו כתב הרמ"א (יו"ד רס"ד ס"א) וז"ל ויש לאדם לחזור ולהדר אחר המוהל ובעל הברית היותר טוב וצדיק עכ"ל

וכו בלבוש ועוד שיחזור אחר מוהל וסנדק היותר טוב וצדיק שיכוונו במילתו כוונה מובחרת ומעולה ויגרום שגם הוולד יהיה כמוהם.

ובמגדל עוז כתב וז"ל לפיכך חייב המוהל להזהר ולעמוד על נפשו לטהרה ולזככה ולכוון היטב במעשה ובברכה, שבו תלויה תקנת הנימול, ולא יעמוד על דם רעהו בלי הכנה ומחשבה נכונה, גם בלא דעת נפש לא טוב, ואם יעבוד בדיעה שלימה ובכוונה תמימה בודאי יעשה רושם גדול למעלה בכמה יחודים שיגרום עי"ז, ואותו הילד לא במהרה הוא חוטא, והדם ההוא נרשם בהיכל עצם השמים בפירפירא דקודשא בריך הוא עכ"ל.

(עוד מוסיף שם וכותב דבר מופלא (במגדול עוז בריכה עליונה נחל י"א) וז"ל אמרו המקובלים שאם יזכה המוהל ויהא ראוי לכך, יראה בחוש בעת הפריעה כדמותות אותיות אש נוצצים על העטרה כהרף עין, ומיד מתכסים ויראה בגוונים שלהם מה יהיה משפט הנער ומעשהו, והמשכיל יבין וידום עכ"ל)

אך יש סדר עדיפות למוהל אומן הבקי במלאכתו על פני מוהל שבקי בכוונות ואינו מומחה כ"כ כהראשון, כמובא באגרות קודש לכ"ק אדמו"ר (ח"ז ע' רל"ב ובתורת מנחם ח"ב ע' 278) ... ידוע הסיפור ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר שבברית מילה של אחד מנכדי הצ"צ שהיה בחיי הצ"צ ושאלו את הצ"צ באיזה מוהל

לבחור, אם זה הבא בשנים ויודע כוונות וכו' או את הצעיר אבל פשוט הוא ביותר, וענה הצ"צ שיקחו את הצעיר, כי העיקר הוא הבהפועל ממש.

בפרי צדיק (קדושת השבת מאמר ב') כותב דעל דרך מארז"ל באברהם אבינו דכתיב "וכרות עמו הברית" שהקב"ה אחז בידו וכרת עמו, הוא סימן לבניו אחריו דכן הוא בכל זרע ישראל הנימולים דהשם יתברך אוחז ביד המוהל, והוא נקרא פעולת ה' יתברך.

סכין מילה

הדרך **פיקודין** כתב וז"ל מנהג ישראל תורה היא שיהיה הסכין של מילה מחודד בשני פיות לשני הצדדים והנה הטעם הפשוט בכדי שלא יבוא לידי טעות ויחתוך בהצד השני שאינו מחודד ויסכן התינוק, ואסמכוה אקרא "וחרב פפיות בידם" (תהילים)

והבאתי לעיל בשם **ספר המידות** שאשה שאינה יכולה להתעבר תביט על הסכין אחר המילה.

אקב"ו על המילה

בטעמי המנהגים כתב בשם הלבוש דמצווה שיכולה ליעשות ע"י אחרים ע"ד בדיקת חמץ מברכים "על" עיי"ש בקו"א.

עוד הביא בשם **אבודרהם** (הלכות מילה) שכתב בשם ר"ת דכל מצווה הנעשית מיד מברכים "על" כגון על המילה, על ביעור חמץ, על אכילת מצה, אבל מצווה שיש בה שהות כגון להניח תפילין כל היום או להתעטף בציצית להיות עטוף כל היום ועוד מברכין בלמ"ד דלהבא משמע.

ובכללי המילה וז"ל טעם זה כתב מפי דודו ר' מנחם ז"ל, שאמר לו בעל חלום, מפני מה מברכין 'על המילה' ולא 'למול', כנגד השנים שהיו אברהם ושרה באותה שנה שניתנה לו מצוות מילה לח' ימים, 'על' בגימטריא ק' רמז לאברהם שהיה בן ק' שנה בהימולו את בשר ערלת יצחק בנו לח' ימים תחילה, שנאמר (בראשית כא ה) "אברהם בן מאת שנה בהוולד לו את יצחק בנו" וכתוב (שם פס' ד) 'וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים'. 'המילה' בגימטריא י' - רמז לשרה שהיתה בת י' כשילדה את יצחק, שנאמר (שם יז יז) 'ואם שרה הבת תשעים שנה תלד', להכי תקינו רבנן לברך 'על המילה' זכר לאברהם ושרה לפי שהם קיימו תחילה מצוות מילה לשמונה.

**ט"ו. ואבי הבן מברך בין המילה לפריעה ברוך אקב"ו להכניסו
בבריתו של אברהם אבינו, והקהל עונים אמן וממשיכים ואומרים
כשם שנכנס לברית כן וכו'.**

רמ"א רס"ה סעיף א' וז"ל ואבי הבן מברך בין חתיכת הערלה לפריעה אקב"ו
להכניסו עכ"ל

ובטעם לזה שצריך להיות בין המילה לפריעה כתב הש"ך שם סק"א וז"ל
משום דיש פוסקים לברך קודם המילה משום דכל המצוות כולם מברך
עליהם עובר לעשייתן, ויש פוסקים לברך אחר המילה דשמא ימלך המוהל
ולא ימול והוי ברכה לבטלה, הלכך מברכים אחר המילה קודם הפריעה
וחשיב שפיר עובר לעשייתן דמל ולא פרע כאילו לא מל, ולשמא ימלך לא
חיישינן כיוון דכבר מל עכ"ל

טעם שהאב מברך האב ברכה זו כתב הבית יוסף יורה דעה רס"ה וז"ל
והגה"מ [פ"ג אות ג] כתבו בשם רבינו שמחה לא ידעתי מה טיב ברכת
להכניסו, וכי לא סגי בהאי ששלוחו מברך על המילה, ושמא כיון שהמוהל
בלא האב שייך במצוות מילה כדאמרינן פרק קמא דקידושין (כט.) הילכך
תקינן ליה רבנן ברכה אחרת לאב, ואם מלו האב וברך להכניסו סגי ליה
בהכי עכ"ל וכתב הר"ד אבודרהם דברכה זו נתקנה מפני שהאב מצווה על
בנו למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה לרמוז שמהיום ואילך
מוטלות עליו מצוות אלו עכ"ל הב"י

והב"ח שם וז"ל ולפי עניות דעתי נראה עוד לפי שמצינו ב' ברכות על מצווה
אחת לקצת גאונים וכמנהג אשכנזים שמברכין ב' ברכות על התפילין והוא
שמברך להניח בתחילת המצווה והיא חוזרת גם על של ראש ואחר כך מברך
על מצוות תפילין בגמר המצווה, ובמקומו [אורח חיים סי' כה ד"ה ויניח]
התבאר בס"ד, אף כאן מברך על המילה קודם שמל בתחילת המצווה ואחר
כך מברך להכניסו בגמר המצווה קודם פריעה כמו שקבל הרא"ש, והוא
לגלות ולהודיע שזו המילה איננה כמילת הישמעאלים מילה בלא פריעה, אלא
מילה ופריעה שכך כרת הוא יתברך ברית עם אברהם אבינו למול ולפרוע
עכ"ל

וראה לבוש דכתב וז"ל ואנו נוהגין לברך האב ברכת 'להכניסו בבריתו של
אברהם אבינו' אחר שברך 'על המילה' בין אחר מוהל בין האב מוהל. וטעמא
דידן, יש מפרשים דברכת 'להכניסו' אינה על המילה של עכשיו, כי הברכה

הראשונה על המילה היא על המילה של עכשיו, וברכת 'להכניסו' היא אינה על המילה של עכשיו אלא שהוא מודה ומשבח להקדוש ברוך הוא שצווה לעשות מצוה זו וכשתבוא עוד לידו יקיימנה, ותקנו לה מקום זה ובלשון זה, לגלות ולהודיע שזאת המצווה היא נעשית לשם הקדוש ברוך הוא ולא לשם הר גריזים כמו שהיו קצת עובדי עבודה זרה עושין.

ויש מפרשים הברכה ד'להכניסו' שאינה כלל המילה, רק האב משבח ומברך לשם יתברך שמהיום והלאה מוטל עליו לעשות בבן הזה עוד מצוות אחרות הנגרות אחר המילה, והם שמצווה לפדותו אם הוא בכור, וללמדו תורה, ולהשיאו אשה, ולכך אין חילוק בין אם אחר מוהל או הוא.

וזה נראה לי עיקר, דלפי זה אתי שפיר טפי מה שהקהל עונין אחר ברכה זו 'כשם שהכנסתו לברית כן תכניסנו לתורה לחופה ולמעשים טובים', שזה נופל על הברכה הזאת לפי זה הפירוש, מפני שכל אלו המצוות המוטלות על האב לעשות לבנו עכ"ל.

ובליקוטי שיחות מבאר וז"ל (בשינויים קלים) דיש לבאר השייכות למצוות האב דווקא, שם "ישראל" תלוי בלידה, שבה להנולד בירושה לאביו ואמו, דלהיותו בין אברהם יצחק ויעקב יש לו ממילא שם ישראל בפועל (משא"כ קיום התומ"צ תלוי בבחירתו) ונמצא, שמהותה של מצוות מילה היינו העניין הכללי שבא בבריתו של אברהם אבינו, הרי היא המשך ללידת הבן, שאז נכנס בדרך ממילא מצד הלידה לכלל ישראל, ושלימות ישראל באה לו בשעת מילה דווקא, ויש לומר שזהו הטעם שבמצוות מילה יש מצווה מיוחדת על האב יתר על מצווה שמצווין ישראל (לשון הרמב"ם), כי החיוב של כל ישראל "שימולו כל ערל שביניהן" (רמב"ם) הוא בעיקר מצד גדר חיוב המצווה, שמפני חומרת מצווה זו, הטילה התורה חובה על כל ישראל (בי"ד) שימולו כל ערל שביניהן, משא"כ המצווה זו שעל האב היא המשך להולדת הבן, דלהיות שהורי הבן הם שהכניסו אותו לכלל ישראל, לכן על האב לגמור ולהשלים אצלו כניסה זו לישראל, על ידי ברית מילה, ולכן תיקנו נוסח להכניסו בבריתו של א"א במצוות האב דווקא, כי ההכנסה בבריתו של א"א, שלימות ענין ישראל, שייכת לאב דווקא (ח"ל ע' 53).

ויש להעיר דקודם שהאב יאמר ברכת להכניסו יקפיד לענות אמן על ברכת המילה כיוון ששייך לברכה זו ומיד אח"כ יברך להכניסו, וראה לשון הרא"ש (בחולין פ"ו ס"ח) דכיוון שהיה שם בשעת מילה וענה אמן גדול העונה אמן יותר מן המברך, ואם לא ענה איהו דאפסיד אנפשיה.

הקהל עונה כשם שנכנס לברית וכו' איתא במדרש (קהלת רבה פ"ג, ג') מעשה

שנגזרה גזירה מן השמים על קטן פלוני שנימול למות, ובזכות שאמרו תפילת "כשם שנכנס לברית" נתבטלה הגזירה ולא היה למלאך המוות שליטה עליו. ובכללי המילה כתב דהעומדים שם משיבים כשם שנכנס לברית וכו' לפי שהכל ששים ושמחים בקיום הברית, והעת עת רצון הוא לומר עליו תחינה, ולפי שנשפך דמו על קדושת השם, לפיכך הכל מבקשים רחמים עליו.

ט"ז. אין מנהגנו שאבי הבן אומר שהחיינו.

רמ"א סעיף ו' וז"ל ובמדינות אלו נוהגין שלא לברך שהחיינו אפי' כשהאב עצמו מל את בנו עכ"ל

וכמה טעמים נאמרו בזה, **התוספות** (בבכורות מ"ט ע"א ד"ה לאחר) וז"ל ואין לתמוה אהא דלא מברכין שהחיינו על כל מילה ומילה כמו על כל פדיון הבן דשאני מצוות פדיון הבן דלא שכיחא עכ"ל

והראב"י (סי רפ"ט) והמרדכי בשבת סי' תכ"א ועוד כתבו שזה משום צערא דינוקא

ברוקח סי' ק"ח ביאר דהוא מפני שהתינוק לא יצא עדיין מתורת נפל עד שלושים יום

בספר טעמי המנהגים הביא בשם שבלי הלקט מפני שהוא מצווה דרמי אבי דינא

והביא שם עוד בשם הרה"ק מרוזין זצוק"ל שבאמת היה צריך להיות בלי ערלה, כידוע שמחמת חטא אדה"ר נמשכת הערלה, אך עתה שיש ערלה, מצווה לחתכה, ע"כ אין מקום לברך שהחיינו שטוב היה שלא תהיה כלל ערלה.

י"ז. "עמידה לברכות - סנדק מעומד" - לוקחים התינוק מהסנדק ומוסרים לסנדק מעומד (סנדק שני) שמחזיק התינוק בעת אמירת הברכות.

י"ח. "ברכות" מוזגין כוס יין ומכבדים אחד לומר את הברכות וקריאת השם לזולד.

טעם שמברכין על היין הביאו ב"י ופרישה בשם המרדכי שאמרו חז"ל (ברכות ל"ה) "אין אומרים שירה אלא על היין"

וביראים כתב שהוא משום חביבות המצווה.

בטעם זה שנותנים השם דווקא בשעת המילה כתב במטה משה שלא נקרא אאע"ה 'אברהם' כי אם בשעה שנימול.

ובספר כללי המילה מפני מה תקנו לקרות לו שם לנער תיכף למילה, משום דעד עתה לפני המילה היה שם טומאה לפניו וחרפה, שם ערלות, ועכשיו שנימול וקיימו בו מצוות מילה צריך לשנות שמו לשבח שם טהור וקדוש כשם אבותיו עיי"ש.

י"ט. כופלין התיבות "ואומר לך בדמיך חיי" ובאותו הזמן מטיף המוהל באצבע מן היין שבכוס בפי התינוק.

כתב הב"י בסימן רס"ה וז"ל ואנו נוהגין שלא לשים יין בפי התינוק עד שמגיע לפסוק ואומר לך בדמיך חיי, וטעם הדבר כתב אבודרהם ע"פ המדרש, ואז נותן מן היין באצבעו בפי התינוק, ושמעתי שעושה צורת ש-ד-י באצבעותיו שנותן בפי התינוק, ונוהגין לכפול ואומר לך בדמיך חיי, וכתב אבודרהם שהוא לרמוז שע"י המילה יזכה לעוה"ז ולעולם הבא עכ"ל

ובזוהר פרשת אמור (אמור צ"א ע"ב) ב"פ דנאמר בדמיך חיי לרמוז חד למילה חד לפריעה.

ובפרקי דר"א טעם שאומרים בדמיך חיי ב"פ כנגד דם פסח ודם מילה שבזכותן נגאלו ועתידין להיגאל.

בשוע"ר תרכ"א סעיף ה' וז"ל ומ"מ צריך ליזהר שיתנו לו לשתות קצת מהכוס מלבד מה שנותנים לפיו כשאומר בדמיך חיי עכ"ל.

בעניין שתיית הכוס לאחר אמירת הברכות כתב אדמוה"ז בסידור (בסדר המילה) "ונותנים לתינוק לשתות מכוס הברכה או ישתה בעצמו" עכ"ל ולמעשה נהגו שהמברך שותה בעצמו (ראה סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות ושבת הברית עמ' 82).

וכופלין הודו לה' (וכן נהגו שהציבור חוזר ג"כ וכופל הודו), וטעם שכופלין חד בעבור המילה וחד בעבור הפריעה (משנת חסידים)

איתה במהרי"ל טעם שאומרים הודו במילה דארבעה צריכין להודות ואחד מהם היוצא מבית האסורין והבן היוצא מבטן אימו כיוצא מבית האסורים.

ובאבודרהם כתב שהמילה נקראת טוב כדאמרינן במסכת סוטה (י"ב,א) ותרא אותו כי טוב שנולד מהול, וזהו הודו לה' כי בעבור המילה ניצולין מגיהינום.

כ. אחר המילה אבי המוהל והבן יאמרו נוסח רבונו של עולם הנדפס בסידור, ולאחמ"כ יאמר המוהל^ח מי שברך לרך הננימול.

כתב השל"ה מסכת חולין אות מ"ד וז"ל לאחר המילה יתפלל האב לה' יתברך שיתן לילד נשמה קדושה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים ויברך את הילד וכן יתנהו לאחרים לברך אותו עכ"ל.

וראה שער הכולל (סדר המילה אות ט') דהטעם שמזכירים בנוסח מי שברך בברית ג"כ משה ואהרון דוד ושלמה די"ל שלאפושי זכותא דיחיד מזכירין עוד צדיקים, ועיי"ש עוד טעם לזה שבחרו דווקא צדיקים אלו.

בספר עוללות אפרים כתב שכל חולה המתפלל או בתפילה עבור הננימול, יכוון 'חנני ה' כי אומלל אני' שאני נימול, וגם יכוון אדם על צרותיו בעת בכי הננימול מיסורי המילה, שקול זה עולה בלי מונע מכל קליפה, שיכלל גם תפילתו, על זה נאמר 'כי שמע ה' כל בכיי' כלומר בכי הילד הננימול 'שמע ה' תחינתי ה' תפילתי יקח', והוא עצה נפלאה עכ"ל.

וכן הביא בהגהות מהר"א מגרידיץ (שבת קל"ג) שבשעה שהתינוק בוכה בברית הוא זמן ועת רצון להתפלל על החולים ויכווין באומרו "חנני ה' כי אומלל אני" אומלל לשון מהול.

כ"א. נתפשט המנהג שהקהל אומר עלינו לשבח אחר הברית^ט

טעם אמירת עלינו הלבוש (או"ח סי' קל"ג) ועוד כתבו שהוא משום שאומרים בו "שלא עשנו כגויי הארצות" ולאחר המילה יכול לכלול התינוק שיצא כעת מערילות.

ובספר נוהג כצאן יוסף כתב שהוא מפני שנזכר בו לתקן עולם בלכות ש-ד-י והוא שייך למצוות מילה.

כ"ב. נוהגים שאבי הבן נותן בעבור בתינוק דמי קדימה בעבור הלימוד בישיבה.

'ונוהגים אצלנו שנותנים דמי קדימה לשכר הלימוד של הילד (ונתן כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע סכום מסוים באומרו): זה עבור הישיבה'. מלוח היום יום כ"ח אד"ש.

כ"ג. "סעודת הברית" - נוהגים לעשות סעודה ביום המילה, ונהגו לקחת מניין לסעודת מילה ונקרא סעודת מצווה.

סעיף זה העתקתי מלשון רמ"א (סעיף י"ב)

הב"י כתב וז"ל כתב עוד אבודרהם נהגו לעשות סעודה ביום המילה ויש סמך מהמדרש (פרד"א) שאומר ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק, ביום ה'ג מל את יצחק שעשה משתה ביום הח', וכן משמע בגמרא (כתובות ח) שהיו עושין משתה ביום המילה, דרב פפא סבר לברוכי שהשמחה במעונו, וכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים) 'אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח' דם מילה שהוא זבח לח' ימים עכ"ל.

עוד הביא הב"י ממסכת שבת (קל.) כל מצווה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב 'שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב' עדיין עושין אותה בשמחה, ופרש"י בשמחה שעושין משתה.

בספר מטעמים הביא רמז שמילה ר"ת מ'שתה י'עשה ל'כל ה'קרואים.

וכתב המגדל עוז וז"ל יעשה הסעודה, ויקרא לפחות מנין עשרה, והמרבה בה הרי זה משובח, שכך כתוב ויעש ואברהם משתה גדול ביום ה'ג מל, אף על פי שכתוב 'משתה' איז ההכוונה על שתית כוס בלבד, כי הסעודה הגדולה קרויה משתה בכל מקום על שם היין, וכן כתוב "ויעש להם משתה יאכלו וישתו" ואין סעודת מצווה אלא בבשר, ובכאן יש רמז מיסד בכתוב "כורתי בריתי עלי זבח". עכ"ל.

י"א דיש לעשות סעודת המילה עם בשר (ראה שקו"ט ומקורות בעניין זה בספר ברית נתן וחקרי המנהגים).

וזקני המשנה שכיר הי"ד בדרשותיו על מילה הביא בשם ספר מי נדה למהרש"ק

מבראד שפירש פסוק 'שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב' שאמרו חז"ל

(גדה לא) זכר שבא כיכרו בידו, דיש לפרש דאיירי על סעודת המילה, שע"י סעודת הברית משפיעין פרנסה וזוכה לפרנסה טובה ע"י הסעודה שעושין, וכמבואר במדרש (שמו"ר ל"ו) דבזה שעושה סעודה ואף אם אין לו לווה, מראה גודל שמחתו ועי"ז זוכה לפרנסה טובה, ועל זה רומז הפסוק הנ"ל שהוא דומה למי שמצא שלל רב עמוק בבור תחתיות, ומוכרח לשכור פועלים וכו' ולו אין שווה פרוטה, הוא לווה מאחרים על ההוצאות ואם לא יעשה זאת ילך המטמון לאבדון, נמצא שע"י הלוואה יגיע לאוצר רב ישלם ג"כ מה שלוה, כן הוא אצל סעודת מילה דע"י שילוה ויעשה סעודה וישמח יזכה לפרנסה מרווחת ויפרע כל חובותיו, וזה שאמר דוד שש אנוכי על אמרתיך אף שאני צריך ללוות עליה כמוצא שלל רב, וכל המאמין בדברי חז"ל יעשה כן עכ"ל.

המנהג שאבי הבן חוזר מאמר דא"ח הקשור לעניין המילה.

הרבה נוהגים לחזור מאמר ד"ה "בעצם היום הזה" של אדמוה"ז הנדפס בתורה אור פרשת לך לך.

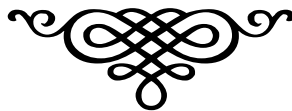
ויש שחוזרים מאמר "אשרי תבחר ותקרב" תשט"ז מכ"ק אדמו"ר.

כמו כן נהגו לנגן ניגון ד' בבות לאדמוה"ז במהלך סעודת הברית.

הובא בסה"ש תרפ"ח ע' 12.

בברכת המזון אומרים נוסח הרחמן לברית מילה הנדפס בסידור.

'הרחמן דברית מילה-אומרים'. לוח היום יום כ"ח אד"ש.

ביאור נוסח הברית

ברוך הבא

כתב האבודרהם: (הלכות ברכות שער ט) ונהגו כשמכניסין הילד למקום הוועד למולו אומר המוהל ברוך הבא והעם עונים בשם ה' והטעם ברוך הנימול לשמונה ימים כמניין הב"א עכ"ל
עוד מובא בספר זכר דוד שהבא ר"ת הנה בא אליהו.

אשרי תבחר ותקרב

פ"י אשרי העם אשר תבחר בו ותקרב אותו (תהילים ס"ה ה) הט"ז בסי' רס"ה ס"ק י"ב הביא לומר פסוק זה בשם הזוהר פ' לך לך וז"ל חסידי קדמאי סבאן דהכא כד מקרבין בנייהו לקרבנא דא פתחו ואמרו "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך וכו".

וכוונת האב באמירת 'אשרי תבחר' וגו' כנזכר, תהיה להקריבו לה' ואילו יצויר שה' יתברך יצוה לו להעלותו לעולה כולו כליל, היה מוסרו בלב שמח לעבודתו, כך גם עכשיו הגם שיכאיבו אותו בפועל המילה וישפך דמו ואפשר שיבוא לידי סכנה, סובל הכל באהבה וחיבה למלאות רצון הבורא שציווהו למול ביום ההוא (זכר דוד).

טעם שאומרים 'אשרי תבחר', לפי שהמילה היא חותמת הבחירה הזאת, וכמו האדם שבורר לו סחורות בחנות ובטרם יקחן אל ביתו הוא טובע עליהן את חותמו כדי שלא יתחלפו באחרות, לפיכך אנו מזכירים ברית מילה את הפסוק הזה מבחירת ישראל ומאחריתן הטובה (עיון תפילה סידור אוצר התפילות).

ואבי הנימול אומר 'אשרי תבחר ותקרב' ושאר העם העומדים משלימים חמשה התיבות האחרים 'נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך', רוצה לומר על ידי הברית אנחנו מתקרבים אל הקדושה וזוכים אל ההיכל הקדוש אשר שם צרור הנשמות (סוד ה' לרבי דוד מלידא).

וביאור השייכות דפסוק זה לברית מילה הוא, דבפסוק זה נמנים ד' עניינים, חצריך לשון רבים שתי בחינות חצר, ביתך והיכלך, ויש לומר שד' עניינים

אילו הם כנגד ד' עולמות אבי"ע, ולכן אומרים פסוק זה קודם הברית, כי ע"י המילה הוא המשכה שלמעלה מהשתלשלות ובכדי שתהיה המשכה זו צ"ל תחילה השלימות דהשתלשלות [ד' עולמות] (מאמר ד"ה אשרי תבחר תשט"ז עיי"ש בהרחבה)

ישכן חצריך לשכון בחצרות ה'

נשבעה בטוב ביתך אנו מבקשים שתשביענו מהטוב שבביתך

קדוש היכלך ומקדושת היכלך ששכינתך שורה שם

וידבר...פנחס בן אלעזר...בריתי שלום

עייין פרקי דרבי אליעזר פכ"ט וכך היו ישראל נהוגין למול עד שנחלקו לשני ממלכות ומלכות אפרים מנעו מהם את המילה ועמד אליהו ז"ל וקנא קנאה גדולה ונשבע על השמיים שלא להוריד וכו' עמד אליהו וברח וכו' א"ל הקב"ה לעולם אתה מקנא קנאה בשיטים על ג"ע שנאמר **פנחס בן אלעזר** וכאן אתה מקנא חייך שאין ישראל עושים ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך מכאן התקינו חכמים שיהו עושים מושב כבוד למלאך הברית עכ"ל.

ועיין ברש"י ב"מ קי"ד ע"ב וז"ל דאיכא למ"ד דאליהו הוא **פנחס** דכתיב ביה קנא קנאתי וכן בפנחס בקנאו את קנאתי.

זה הכיסא של אליהו הנביא זכור לטוב

הובא בשו"ע יו"ד סי' רס"ה וז"ל נוהגין לעשות כסא לאליהו שנקרא מלאך הברית וכשמניח יאמר בפיו שהוא כסא אליהו עכ"ל ומקורו בפדר"א הנ"ל.

וכתב הזוהר פרשת לך לך (ח"א צ"ג א') וז"ל בעי בר נש לתקנא כורסיא ליקרי' דיליה ויימא דא כורסייא דאליהו ואי לא לא שארי תמן עכ"ל דהיינו שאם אין מזמינים את אליהו בפה אינו בא לשם.

החת"ס (שו"ת חת"ס) כתב וז"ל נהוג עלמא במילה לאמר 'זה כסא של אליהו הנביא זכור לטוב', וגם מתפללים המוהלים שיעמוד אליהו לימינם ולסמכם, וזה אומרים אותו אפי' בשבת, ולשמעתין (עירובין) הרי אי אפשר לבוא בשבת משום ספק תחומין למעלה מיו"ד, והטור (או"ח רצ"ה) כתב דמשום הכי מזכירין פיוטים שיש בהם אליהו במוצאי שבת משום שלא היה אפשר לבא

לא בע"ש ולא בשבת משום איסור תחומין, ותקשה לכו"ע ממנהגנו בברית מילה בשבת ויו"ט,

אבל האמת יורה דרכו, כי מעולם לא עלה אליהו בגופו למעלה מיו"ד טפחים, אך נפרדה נשמתו מגופו שם, והנשמה עולה ומשמשת למעלה בין מלאכי השרת, וגופו נתדקדק ושורה בג"ע התחתון בעוה"ז, וביום הבשורה במהרה בימינו, תתלבש נשמתו בגוף הלז, ואז הוא ככל אדם מחכמי ישראל וכו' וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעולם הזה מלובש בגופו הזך, אך כשמתגלה בנשמתו, כמו ביום המילה, אז איננו מחויב במצוות, "במתים חפשי" כתיב (תהילים פ"ה) וכו' וכשמתגלה על אופן זה ה"ה מלאך עכ"ל.

לישועתך קיויתי ה'

לישועתיך קיויתי ה', שברתי לישועתך וכו' אומרים כשמביאים התינוק למול, באלו הפסוקים מחנכים התינוק לראשונה, כי היסוד ועיקר השורש כל התורה הוא אמונה וביטחון הן בעוני הן בעושר, על כן בפסוק הא' כתיב לישועתך קיויתי וכו' כלומר אף כשכבר זכיתי לישועה, עוד אני מקוה, ובפסוק שלאחר זה אומרים "שיברתי לישועתך" מקדים הקיווי לישועה, דצריך לצפות הישועה טרם באה וכו' ולא יעצרנו שום מניעה בעניני העולם בזה (ויגד יעקב)

שברתי לישועתך ה' ומצותיך עשיתי פי' קיויתי והוחלתי לישועתך ה'

אליהו מלאך הברית הרי שלך לפניך הנה מקומך לפניך

בספר אמרי שפר ביאר נוסח זה, וז"ל: להבין נוסח התפילה מה שאומר המוהל קודם המילה 'הרי שלך לפניך', מה הוא נותן לו, אם את הילד הנימול, הרי הוא שקר מוחלט כי איך ייתן דבר שאינו שלו, ואם את מצוות המילה, הרי המצווה של הקדוש ברוך הוא היא ואיך אנו מייחדים המצווה לשמו של אליהו מלאך הברית. וגם מה שהמוהל מתפלל 'אליהו מלאך הברית כו' סמכני נא' מה צריך לסמיכתו, ואם צריך הלא טוב לו לבקש מהקדוש ברוך הוא לא מאליהו מלאך הברית.

ונראה לפרש, דאיתא במדרש (ויק"ר לא ד) על הפסוק 'ואליהו עלה אל ראש הכרמל ויגהר ארצה וישם את פניו בין ברכיו' (מלכים א') שכך אמר להקדוש ברוך הוא, אם אין זכות לישראל תזכור להם זכות המילה לרחם עליהם. ולמה

שאל כך, כי איתא במסכת שבת דף נ"ה (ע"א) דבימיו תמה זכות אבות, על כן התפלל אם כי תמה זכות אבות וחס ושלום יחטאו בניך תעשה חס ושלום כליה, לזה בקש כי זכות מצוות מילה תעמוד להם במקום זכות אבות לרחם עליהם. אם כן עתה בעוונותינו הרבים אשר כבר תמה זכות אבות לדברי הכול, כי הכול מודים שמימי חזקיהו תמה זכות אבות (ראה שבת שם), ואפילו לדעת התוספות (שבת שם ד"ה ושמואל) שמחלקים בין צדיק לרשע ואמרו לרשעים תמה אבל לא לצדיקים, אמנם בעת הזאת מי יאמר צדקתי, ואם כן חס ושלום אבד סברנו, לכן התפלל שיהא זכות מילה במקום זכות אבות ומוכרחים אנו לתפילת אליהו הנביא ז"ל.

על כן תקנו מתקני הברכות כשנהיה עוסקים במצוות מילה ואז מלאך הברית בא לראות שאנו מקיימין את המצווה, מבקשים אנו מאתו שיהיה לנו פרקליט טוב ויהיה בתומכינו כי עתה צריכים אנו לתמיכתו, ולכן אנו אומרים 'הרי שלך לפניך', רוצה לומר מצוות מילה שבקשת שיזכור לנו הקדוש ברוך הוא במקום זכות אבות, הרי אנו מקיימין אותה עתה לפניך, ולכן תתמוך לנו גם אתה בתפלתך עתה עכ"ל

עמוד על ימיני וסמכני ועמוד סמוך אליי

ראה בסידור רבינו הזקן עם ציונים והערות שהביא בשם העיון תפילה דיודע הקושיא הרי אסור להתפלל אל מלאך וכו', התשובה היא, ש'סמכני' כאן פירושו 'לעמוד סמוך אלי' שתוכל להעיד על מעשה המילה.

וכן המהר"ש מבעלזא הקשה כנ"ל דלכאורה אין להתפלל רק לה' יתברך, אלא שעושים מצוות חכמים שאמרו להזמין את אליהו, וזהו הסיוס "שיברתי לישועתיך ה'", שאין אני מתפלל רק אליך, רק ו"מצוותיך עשיתי" שצויתני לשמוע בקול חכמים שאמרו להזמין את אליהו לברית

ובספר דרך פיקודיך זז"ל מה ששוב אומרים פעם שנית "שיברתי לישועיך וכו' נראה לי דכיוון שמבקשים מאליהו לסמכו חוזרים ואומרים דאף על פי כן עיקר העזר הוא האלוקי, "שש אנוכי על אמרתיך, אשרי תבחר ותקרב וכו' עכ"ל.

(ובנוסח הסידור שלנו לא מובא בשנית פסוק שיברתי לישועתיך)

ובספר אמרי יהושע כתב זז"ל ולכאורה קשה הא זה בריתו של אברהם אבינו

ע"ה ומזה שאומרים לאליהו 'הנה שלך לפניך', דהפירוש שהוא שלך, איתא בזוהר הקדוש שבשביל שאמר 'כי עזבו בריתך' גזר עליו שיהיה מלאך הברית... ובזוהר חדש איתא שכשישראל עושים מצוה אליהו עולה למעלה ומזכיר אותו ולא אז משם עד שיכתוב זכותו, והנה זה תיקון על מה שלימד מתחילה קטגוריא על ישראל, וזהו הפירוש 'הרי שלך לפניך', היינו לתקן מה שאמר "כי עזבו" ולכך "עמוד על ימיני וסמכני", היינו שתזכור זכותי כנ"ל בזוהר חדש, וזהו הפירוש "זה הכיסא של אליהו זכור לטוב" היינו שעתה הוא מזכיר את ישראל לטוב.

שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב

(תהילים קי"ט פ' קס"ב), וראה פרש"י שם וז"ל ורבותינו דרשו על המילה שהיה דוד בבית המרחץ וראה עצמו בלא ציצית ובלא תפילין ובלא תורה אמר אוי לי שאני ערום מכל המצוות, כיוון שנסתכל במילה שמח ואמר בצאתו 'שש אנוכי על אמרתך', המילה שמתחילה נתנה במאמר ולא בדיבור שנאמר ויאמר וכו' ואתה את בריתי תשמור עכ"ל.

מגילה ט"ז: ששון זה מילה וכן הוא אומר שש אנוכי על אמרתך.

ובשבת ק"ל. כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה כדכתיב שש אנוכי וכו'.

-שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב', ודרשו חז"ל (שבת קל.) זה מילה. יש לומר דהנה הנהנה מיגיע כפו אינו יודע אם מאת ה' הייתה זאת לו או בטבע שיגע ומצא, מה שאין כן המוצא מציאה וה' הזמין לו. ולעומת זה יש בו קצת רעותא, דאדם נהנה יותר ממה שבא לו על ידי טרחו. וכן במצוות ה' אם יגע אדם ועולה לרגל וכדומה אפשר כי לא לרצון יהיה לו כדכתיב (ישעיה א' י"ב) 'מי בקש זאת מידכם רמס חצרי', אמנם מי שנאבד לו דינר ומצאו עני ומתפרנס ממנו שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר כפרש רש"י בפרשת ויקרא (ה' י"ז), הוא ראייה כי חביב הוא לפני ה' שהזמין לו ככה ועשאו שליח דרחמנא, לעומת זה אינו נוח לו כי לא זכה להטריח במצוות בוראו. נמצא לכל אחד יש חסרון מצד ומעלה מצד.

אמנם מצוות מילה יש בה ב' המעלות שאין ביד אדם להזמין לעצמו בן שיזכה למולו, ועל כן הקדוש ברוך הוא מזמין לו כמו מציאה, ומכל מקום

נעשית על ידי השתדלותו וטרחו ובעניין זה הווה כ'שלל רב' שבא על ידי טורח - והיינו 'שש אנכי על אמרתך כמוצא' מציאה אשר הקרה ה' לפניו וכ'שלל רב' שבא על ידי טרחו של עצמו (דרשות החת"ס)

בגמרא (שבת קל.) כל מצווה שקבלו עליהם בשמחה כגון מילה עדיין עושין אותה בשמחה. טבע האדם הוא, שמי ששמח באמת, שום דבר לא ימנע אותו משמחתו, וכן להיפך מי שמתעצב חס ושלום, אפילו יזמרו לפניו בתופים ובמחולות לא ימנע מעצבותו, ומי שמתפעל על ידי דבר חיצוני להיות שמח או עצב, אין עצבותו אמיתית ואין שמחתו אמיתית. לפיכך במצוות מילה שקבלו עליהם בשמחה אף על פי שיש צערא דינוקא, זהו סימן שהשמחה היא אמיתית לפיכך עדיין עושין אותה בשמחה ואין דבר שימנע את השמחה (בית ישראל מגראדז'סק)

ש' זו ששון, ואמרו רבותינו ז"ל (מגילה טז:) 'ששון' זו מילה. ובשביל זה יש לה ג' ענפין המרמזו לג' מצוות של מילה, והוא מילה, פריעה, מציצה, וזה ש' {אות שין} (רזא מהימנא)

מהגאון מורנו הרב שמעון סופר נ"י אב"ד בקראקא שמעתי כי מהלשון 'כמוצא שלל רב' דרשינו, דשלל הוא דבר הנקח ביגיעה ואין זה מציאה, אמנם במילה תרוויהו איתנהו, על ידי שפיכת דם המילה נקרא שלל, אכן אחרי שיגדל התינוק וימצא בשרו חתום באות ברית קודש נקרא מציאה (לקוטי חבר בן חיים)

על הפסוק 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר' (אסתר ח' טז) איתא בגמרא (מגילה טז:) 'ששון' זו מילה. את ההוכחה לכך ש'ששון' זו מילה מביאה הגמרא מהפסוק 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' (תהלים קי"ט קס"ב) שאמר דוד המלך על מצוות מילה. רואים מכך שני דברים: א, שבמילה ישנה שמחה מיוחדת, 'ששון' ('ששון' מבטא שמחה יתרה מאשר 'שמחה'), ב, ושמצוות מילה היא כמו שנוטלים שלל רב משונא.

מהי השמחה הגדולה המיוחדת במצוות מילה, ומיהו השונא ממנו נוטלים שלל רב על ידי מצוות מילה, דבר זה יובן מדברי הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פמ"ט) שמילה מחלישה אצל הנימול את תאוות עולם הזה.

עולם הזה על תענוגיו ותאוותיו הרבים קרוי 'עולם הקליפות', שהוא האויב

הגדול ביותר של האדם, וכשהוא מחליש את תאוות עולם הזה, ויתרה מזו הוא לוקח את כל תענוגות עולם הזה ומנצל אותם לצרכי קדושה (כנאמר (ויקרא ג טז) 'כל חלב לה'), נוטל הוא בזה הרבה ממיטב שלל השונא, ונותן זאת לקדושה, ועל כך שמח היהודי שמחה גדולה.

ובזה מתבטא ההבדל בין מילה בישראל לבין מילה אצל גויים, להבדיל. ענין המילה בגוי גורמת לו רק צער וכאב, יש לו מכך כאב בגשמיות, מה גם שעל ידי כך נחלשות תאוותיו - הרי זה כאב וצער מיוחד עבורו, שהרי התענוגות והתאוות גורמים לו הנאה בעולם הזה בחייו, וכאשר נוטלים זאת ממנו, הרי זה הצער הגדול ביותר עבורו, המילה אינה אצלם אלא בלית ברירה כדי להישמר מצער גדול יותר, לא כן בישראל, המילה מביאה אותם ל'שש אנכי', שמחה על כך שהוא מתנזר מתענוגי עולם הזה, שכן מהותו הפנימי של יהודי אינה הנאת עולם הזה, אלא, להבדיל, התענוג באלוקות. עולם הזה, החומר, הוא 'שונאך', ונטילת שלל משונאו גורמת ליהודי את השמחה הגדולה ביותר (ליקוטי שיחות ח"ג עמ' 920):

ושני זמנים אלו ישנם גם בברית-מילה:

בשעת הברית, נמשכת נתינת כח מלמעלה, שהתינוק יהי' מקושר עם תורה ומצוות ויגדל לתורה, לחופה ולמעשים טובים, ולא ידע כלל אודות עניני העולם, ובמילא לא תהי' לו שום שייכות לעניינים אחרים.

ולכן אומרים בכל ברית מילה פסוקים הקשורים עם הברית שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו - כי כמו באברהם אבינו כן הוא גם בכא"א מישראל, שבשעה שנימול כורת עמו הקב"ה ברית, שנעשה מקושר עם הקב"ה בהתקשרות שלמעלה מטעם ודעת, ונחלשת אצלו התאוה וההתקשרות לענייני העולם.

וזהו שמצינו בגמרא בענין ברית מילה, שעלי' אמר דוד "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", ואיתא בספרים ש"כמוצא שלל רב" ראשי-תיבות "כשר" - כי על ידי זה שאדם מחליש את התאוה (ע"י ברית מילה), הרי הוא פודה את כל ניצוצות הקדושה שבדברים הגשמיים שעוסק בהם (שהם עצמם בבחי' "כשר", להיותם קדושה, אלא שנמצאים בהגשמי בבחי' גלות), שהוא ענין השלל.

אמנם, ענין זה שנפעל בשעת הברית אינו אלא נתינת כח מלמעלה, דהיינו שהענין נפעל בפנימיות נפשו;

ולאחרי זה בא הזמן הב' - במשך עבודתו כל ימי חייו, שאז מנצל את הכח בפועל, כדי לקשר עצמו עם מה שלמעלה הימנו.

וכאשר האדם מקושר למעלה, אזי - כהסיפור הידוע שסיפר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר אודות הרה"צ ר' מאיר מפרעמישל'אן, שסיומו הוא, שבשעה שמקושרים למעלה אין נופלים למטה (תורת מנחם י"ט ח"ב ע' 86):

מצוות הברית מביאה שמחה גדולה אצל יהודי, שכן בקיומה נעשה אצלו העניין ד"בריתי בבשרכם לברית עולם" (בראשית יז, ז)

וכדברי הגמרא (שבת קל, א): "כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דכתיב 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב', עדיין עושין אותה בשמחה".

ומפרש שם רש"י: "אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות, והיא מילה, שישראל עושין וששים עליה, דכל שאר מצוות אינן מוכיחות כל שעה, כגון תפילין ומזוזה וציצית, דאינן כשהוא בשדה וערום בבית המרחץ, אבל זו (מילה) מעיד עליהם לעולם, כדאמרינן במנחות בדוד שראה עצמו בבית המרחץ כו' כיון שנזכר במילה נתיישר דעתו".

לכן בכל ברית מדגישים את עניין השמחה, החל מאמירת הפסוק "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" שאומרים לפני המילה, ומבטא שמחה גדולה כמו המוצא "שלל רב", והפסוק (משלי כג, כה) "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך" שאומרים לאחר המילה, ועורכים סעודת מצווה.

חידושה המיוחד של מצוות הברית הוא כריתת ברית עם הקב"ה שחודרת בבשר הגשמי ובאופן של קיום נצחי.

גדלותו של אברהם אבינו הייתה עוד לפני שקיים את מצוות המילה, שכן כבר בגיל שלוש הכיר את בוראו, ומאז עבד את ה' במשך עשרות שנים.

ולמרות גודל מעלתו, בגיל תשעים ותשע המצטווה מאת הקב"ה לערוך ברית בבשרו, וטעם הדבר הוא מפני שהברית מחדירה בבשר הגוף הגשמי לתמיד את העניין של "התהלך לפני ואהיה תמים", בשונה מעבודת אברהם עד אז שהייתה ברוחניות בלבד (תורת מנחם ח"א ע' 423):

וזקני המשנה שכיר בדרשותיו על המילה ביאר דיודע החילוק בין ששון לשמחה, דששון שייך על דבר שהיה לו ונאבד ממנו ואחר היגיעה נמצא,

והיינו כמוצא שלל רב שמצא דבר שנשלל ממנו, ועפי"ז מבאר דרשת חז"ל שש אנוכי על אמרתך זו מילה, דאיזה אבידה שייך בזה שיקרא לזה ששון, ויובן זה על פי מארז"ל (נידה ל"א) דתינוק כל זמן שהוא במעי אמו מלמדין אותו כל התורה כולה ואח"כ משכחין אותו כשיוצא, וידוע דמצות מילה מסוגלת לתורה כמו שאמר אונקלוס הגר לדודו אנדריינוס (תנחומא משפטים) דלולי המילה לא היה זוכה לתורה, נמצא דע"י המילה הוא מוצא מה שנאבד ממנו, על כן שפיר שייך לשון ששון שש אנוכי על אמרתך, וזהו נמי שאומרים כן יכנס לתורה חופה וכו' משום דזה תכלית המילה.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול

(תהילים קי"ט קס"ה) עיין ביאור מלבי"ם שם וז"ל שהתורה מגנא ומצלא מגינה מרע ומצלא מיצה"ר, ועז"א שלום רב לאוהבי תורתך היינו שלום מכל פגע, ואין למו מכשול שאין חטא בא על ידם עכ"ל

ברוך.. וצונו על המילה

שבת קל"ז: תנו רבנן המל אומר אקב"ו על המילה, אבי הבן אומר אקב"ו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, העומדים אומרים כשם שנכנס וכו' והמברך אומר אשר קידש ידיד מבטן וכו'.

ברוך אתה... וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו

כתב אבודרהם בהלכות מילה, טעם שהאב מברך "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו" מפני שמצוה על האב על בנו למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה, ולרמוז שמהיום ואילך מוטלות עליו מצוות אלו

ועוד כתב בשם הראב"ד מפני שהאב חייב למולו, וברכה זו היא חיוב על האב יותר מכל אדם ואנו צריכים להפריש בין חיוב האב לשאר בני אדם.

בליקוטי שיחות (ח"י ע' 44) מקשה הרבי מדוע אומרים "להכניסו בבריתו של א"א" שמדגיש את עניין אברהם אבינו, ולכאורה עדיף יותר להדגיש שהברית היא עם הקב"ה, "להכניסו בבריתו של הקב"ה"

ומבאר זאת בהקדם הביאור של הרמ"מ מהאראדאק בפרי הארץ, דלכאורה מהי ההפלאה בעניין המסירות נפש של א"א בעניין העקידה, הרי מצינו

שלאחר מכן הרבה אנשים ואפי' פשוטים זכו לענין המס"נ, והטעם הוא לפי שאברהם אבינו היה הראשון שעמד בניסיון זה, ובכל כגון דא להיות ראשון הוא דבר קשה ביותר (ראה במכילתא ורש"י יתרו י"ט,ה, דכל ההתחלות קשות) אבל לאחר שהראשון פתח את הצינור הרבה יותר קל להאחרים, כי הולכים בדרכיו ובאורחותיו, אך כל זה כשתלוי בהבנתו והרגשתו של האדם, שכדי שיוכל להתגבר על הקושי והמניעות, יודע כבר שכבר קידמו מישהו בזה ופתח עבורו הצינור ה"ז מסייע העבודתו, אבל כשהנידון אינו קשור בידיעתו ופעולתו, כ"א בפעולה הנעשית בגופו בלי הכשרה והכנה מצידו, ובפרט תינוק שאין בו שום שליטה על כוחותיו הרוחניים, הרי זה לא יתן לו מאומה מה שדבר זה כבר נעשה לפניו, ובמילא אין שום הפרש בינו לבין הראשון, בפעולה זו הוא נקרא 'ראשון', מאחר ואין לו סיוע מהבא לפניו, ובזה יובן מה שאנו אומרים "להכניסו בבריתו של א"א" כי ענינו ומעלתו של אברהם הוא בזה שהיה "הראשון" כנ"ל, ומכיוון שכל אחד ואחד מבני ישראל המקיים מצווה זו הריהו ג"כ "ראשון", א"כ הוא נכנס לבריתו של אברהם אבינו ממש.

כשם שנכנס לברית... לתורה לחופה ולמע"ט

טעם שאומרים כן העומדים, שאלו הן מצוות הן המוטלות על האב, וסדרם על זה הסדר ע"ש דאמרינן (קידושין כ"ט): לעולם ילמד אדם את בנו תורה ואח"כ ישא אשה, והזכיר אח"כ מעשים טובים אע"פ שחייב במצוות מי"ג שנה ויום אחד, לפי שאינו בר עונשין עד עשרים שנה וכבר היה בן שמונה עשרה לחופה (אבודרהם מילה)

נוהגין לומר 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים'. ושמעתי ממורי ורבי (הרה"ק ר' מאיר מפרימשלאן זיע"א) על פי דאיתא בגמרא מנחות דף מ"ג עמוד ב' תנו רבנן חביבין ישראל שהקדוש ברוך הוא סבבן במצוות, תפילין בראשיהן, ציצית בבגדיהן, מזוזות בפתחיהן, ועליהם אמר דוד 'שבע ביום הללתיך' (תהלים קיט קסד), ובשעה שנכנס דוד למרחץ וראה עצמו ערם בלא מצוות, כיון שנזכר במילה שבבשרו נתישב דעתו, לאחר שיצא אמר עליה שירה 'למנצח על השמינית' (תהלים פרק יב).

וזה פרוש הגמרא, כשנכנס דוד למרחץ, היינו עת חישב עם קונוהו מספר ימיו אשר פעל ועשה בהם, מלשון 'רחצו הזכו' וכו' (ישעיה א טז), וראה עצמו

ערום, כדרך הצדיקים שנדמה להם שעדין לא עשו כלום במצוות ה', ומורא על ראש הצדיק שמא חס ושלום היה איזו פניה בהמצווה שעשה.

ועל כן אמר דוד אוי לי שאעמוד עקם בלא מצוות, כי נדמה לו שבכל מצווה היה איזה פניה, כיון שנזכר במילה שבבשרו, פרוש שבמצווה זו לא היה שום פניה. נתישב דעתו. ועל כן כתיב (מלכים א') 'והמלך דוד בא בימים', פרוש שבכל יום פשפש במעשיו לתקן מה שעשה ביום הזה, ועל כן בא בימים, כי הימים היו מתוקנים, וזהו שאנו מבקשים על התינוק הנימול 'כשם שנכנס לברית' בלי שום פניות 'כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים' (חסדי אבות):

למה דווקא בברית מילה מברכין שיכנס לתורה ולמצווה, ולא בכל מצווה כמו שלובשים פעם ראשונה תפילין וכדומה, דבאמת בעת ובעונה הזאת מצווה גדולה יותר מכל המצוות כידוע, וגם הוא שעת רצון שיקבל התפילה יותר מכל הזמנים (שו"ת הסבא קדישא)

אשר קידש ידיד מבטן פ' איירי על יצחק אבינו שנתקדש למצוות מילה מבטן אימו ונקרא ידיד על שם "אשר אהבת" (רש"י שבת קל"ז)

ומבטן אמו נקרא כך, דקודם שנולד נתקדש למצווה זו דכתיב אבל שרה אשתך וגו' והקימותי את בריתי עימנו היינו מילה (רש"י שם)

וחוק בשארו שם פ' שנתן בבשרו את אות המילה שנקרא חוק, ונקרא חוק שאין בה טעם ידוע לנו אלא גזירת המלך (אבודרהם)

בספר ברית פנחס כתב רמז יפה וז"ל "אשר קידש ידיד מבטן חוק בשארו שם' יש לומר עפ"י מה שכתב הרמב"ם בטעם מצוות מילה שהוא כדי להחליש כח התאוה, וממילא עי"ז יהיה בכוח לחזור בתשובה לבוראו יתברך, ועיקר תשובה הוא ח'רטה ו'ידי ת'שובה, וזהו מרומז בתיבת וחוק עכ"ל

וצאצאיו חתם אות ברית קודש פ' וזרעו אחריו חתם באות זו של המילה. ור"ת פ' שידיד זה אברהם אבינו, חוק בשארו זה יצחק, וצאצאיו חתם אות ברית קודש הוא יעקב אבינו וצאצאיו, ושלושת האבות נזכרים (שם בתוס' ד"ה ידיד)

על כן בשכר זאת..חלקנו צורנו צווה להציל ידידות שארנו משחת פ' בשכר מצוות מילה ניצל זרעו של אברהם מגיהנום, דכתיב "גם את בדם בריתך שלחתי אסירך מבור אין מים בו" (רש"י שם)

אלוקינו.. קיים את הילד הזה לאביו ולאמו.

כי הרבה ניסים ונפלאות נעשו לו כשנולד... וגם היום אין לו כי אם שמונה ימים שנולד ושופכין דמו במילה, לפיכך תקנו להתפלל עליו לשם שיקיימוהו לאביו ואמו וירפאהו (אבודרהם מילה)

ויקרא שמו בישראל

טעם שנותנים השם דווקא בשעת המילה כי לא נקרא אאע"ה 'אברהם' כי אם בשעה שנימול (מטה משה)

ובספר כללי המילה לרבי יעקב הגוזר כתב: מפני מה תקנו לקרות לו שם לנער תיכף למילה, משום דעד עתה לפני המילה היה שם טומאה לפניו וחרפה, שם ערלות, ועכשיו שנימול וקיימו בו מצוות מילה צריך לשנות שמו לשבח שם טהור וקדוש כשם אבותיו עיי"ש

בסידור אוצר התפילות הביא טעם שהשם נקרא תמיד לפי תכונת תכליתו, העץ כשהוא מחובר נקרא אילן, כשהוא נקצץ נקרא עץ, כשנעשה ממנו כלי נקרא כהכלי, לכן כאשר נימול הילד והגיע לתכלית שלימותו-שלימות ישראל, נקרא אז שמו לפי תכונת שלימותו.

ובאגרות קודש לכ"ק אדמו"ר (ח"ו ע' ג') הביא בשם כתבי האריז"ל וז"ל כאשר נולד וכו' וקוראים לו אביו ואימו שם כו' אינו באקראי כו' כי אם הקב"ה משים בפיהם השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההיא וכו' והשם ההוא נרשם למעלה בכיסא הכבוד כנודע עכ"ל

זקני בעל המשנה שכיר ה"ד בדרשותיו על ברית מילה מקשה דיש להפליא על נוסח תפילה זו על סידורו, דהקדים המאוחר והאחיר המוקדם, דהך תפילה קיים את הילד קאי על העתיד לבא ולא על היום שאנו עומדים בו שיחיה לאריכות ימים ויקוים לאביו ולאמו, ויקרא שמו בישראל הוא מעשה של עתה שנותנים לו שם, והסדר היה צ"ל הפוך, דאחר שקרינו לו בשמו מתפללים לעתידו, עוד יש לדקדק על לשון ויקרא שמו בישראל הרי דבר הפשוט ומובן מאליו שרק בישראל יקרא שמו כך (ואדרבה בין הגוים לא יקראו לו בשמו זה)

ומבאר שם בהקדם הפסוק 'כי ביצחק יקרא לך זרע' (בראשית כ"ב א) והול"ל כי יצחק יקרא לך זרע, ומהו הב', די"ל דב' זו משמשת לרמז שרק כבן הזה

כיצחק שיש לו תורה ויראת שמיים יוכל להחשב בכלל כזרע, וכן נמצא במדרש (ב"ר נ"ג) אמר ר' יודן יצחק אין כתיב כאן אלא ביצחק ב' תרין, כל מי שמודה בב' עולמות יקרא לך זרע, ולא כישמעאל שיצא לתרבות רעה וכו',

ובתהילים (מ"ט) אמר "קרבים בתימו לעולם משכנותם לדור ודור קראו בשמותם עלי אדמות" דרצה לומר דיש כאילו שבונים ביתם ותכליתם עבור קרבים דהיינו למלאות תאוותם ולשם עצמם בלבד, ועל אלו נאמר 'משכנותם לדור ודור' שבכזה מצב שמו ושם ביתו לא מתקיים לעד אלא מתחלף מדור לדור, הפוך ממארז"ל כל מי שהניח בן צדיק כאילו לא מת, מאחר ששמו נשאר, ומסיים 'קראו בשמותם עלי אדמות' דאיירי על אלו ששכחו תעודתם עלי ארץ ומחליפים עולם קיים בעולם עובר, כדרכי המתחדשים שמיום המילה שנותנים להם השם הישראלי עד יום הקבורה שאז החזן אומר קל מלא רחמים, שאז נזכרים שוב בשמותם, שוכחים את שמם ומשנים שמם ולבושם ועי"ז נחלש כח נשמתם וכו' (עיי"ש עוד שבוה מיישב עוד קושיא בעניין הקורא לאברהם אברם עובר בעשה משא"כ לגבי יעקב)

ומסיים וז"ל המוסר היוצא מדברינו, שכן שאינו הולך בדרך התורה אינו חשוב כבן ונאבד ממנו, העיקר הגדול שיתחזק האדם בתומ"צ והוא ע"י שיחזיק בשם שניתנה לו ביום המילה ולא ישנה שמו כשם הגויים, וזה לא אפשר אלא בשגם ישראל יהיה שמו, שראוי להתכנה בשם הישראלי, ואז יהיה שמו הפרטי שנתנו לו ביום המילה יתקיים, ובזה יהיה מובטח שנשאר קיים לאביו ולא ימו לנצח נצחים.

ובזה יבואר נוסח התפילה הנ"ל דאנו מבקשים אלוקינו..קיים את הילד הזה לאביו ולאמו, והכוונה לא לבד לקיימו לחיים הגשמיים רק גם בחייו הרוחניים, שאם לא כן לא חשוב לבנו ולא יתקיים אצלו ויאבד ממנו ח"ו, אבל התנאי לזה שיקרא שמו בישראל היינו דייקא בישראל שיהיה ראוי גם בשם הכולל בשם הישראלי, שהוא הולך בדרך כל ישראל תומ"צ וכו' ואז אנו מובטחים שתמיד יקרא בשם פלוני בן פלוני, ובאופן כזה אנו מובטחים שיהיה קיים לעד לאביו ולאמו ולנצח נצחים עכ"ל.

ישמח האב ביוצא חלציו ותגל אמו בפרי בטנה ע"ש "כי בנך יוצא מחלציו" (מ"א ה"ט), ותגל אמו בפרי בטנה ע"ש "בפרי בטנך" (דברים כ"ה י"א).

ונאמר ואעבור עלייך ואראה מתבוססת בדמיך (יחזקאל טו,ו) פ' ואעבור עלייך ואראה שקיימת את ב' המצוות שנתתי לך והרי את מתבוססת בדמיך דם פסח ודם ומילה וע"ז לא היו ערומים במצוות ונגאלו ממצרים.

ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך חיי

מה שאומר "ואומר לך בדמיך חיי" ב' פעמים לרמוז שזוכה ע"י המילה לב' עולמים עוה"ז ועוה"ב (אבודרהם).

או דרומז חד למילה חד לפריעה (זוהר אמור צ"א ע"ב).

וראה ט"ז (או"ח סי' תקפ"ד סק"ב) "שמעתי שהגאון הרב מהר"ר פייביש מקראקא ז"ל היה מל בראש השנה, ולא קינח פיו אחר המילה, אלא בפה המלוכלך בדם מילה תקע בשופר, לערב מצוות מילה בשופר".

ונאמר זכר לעולם בריתו... עולם

טעם אמירתו כדי להזכיר זכות האבות ביום המילה ובזכותם יתרפא התינוק מחליו ויזכה לתורה לחופה ומע"ט (כללי המילה לר"י הגוזר).

בשעת הברית, נמשכת נתינת כח מלמעלה, שהתינוק יהיה מקושר עם תומ"צ ויגדל לתורה, לחופה ולמעש"ט, ולא ידע כלל אודות ענייני העולם, ובמילא לא תהיה לו שום שייכות לעניינים אחרים, ולכן אומרים בכל ברית מילה פסוקים הקשורים עם הברית שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו, כי כמו שבאברהם אבינו, הן הוא ג"כ בכאו"א מישאל, שבשעה שנימול כורת עימו הקב"ה ברית, שנעשה מקושר עם הקב"ה בהתקשרות שלמעלה מטעם ודעת, ונחלשת אצלו התאוה וההתקשרות בעניני העולם (תורת מנחם חי"ט ע' 84).

הודו לה' כי טוב

איתה במהרי"ל טעם שאומרים הודו במילה דארבעה צריכין להודות ואחד מהם היוצא מבית האסורין והבן היוצא מבטן אימו כיוצא מבית האסורים.

ובאבודרהם כתב ע"ש שהמילה נקראת טוב כדאמרין במסכת סוטה (י"ב,א) ותרא אותו כי טוב שנולד מהול, וזהו הודו לה' כי בעבור המילה ניצולין מגיהנום.

וכופלים הודו דרומז חד למילה חד לפריעה (משנת חסידים)

ובספר לב שמח ביאר ש"מילה" מספרו "פה" שע"י המילה נטהר הפה לומר שירות ותשבחות, וזהו 'ונאמר וימל את אברהם' ולאח"ז 'ונאמר הודו לה' כי

על ידי מצוות מילה יש יכולת לומר שיר ושבח, ועל ידי השירות נעשים כלים להיות 'כי לעולם חסדו' להיות נמשך למידת מלכות חסדו הגדול.

רבנו של עולם

כתב השל"ה מסכת חולין אות מ"ד וז"ל לאחר המילה יתפלל האב לה' יתברך שיתן לילד נשמה קדושה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים ויברך את הילד וכן יתנהו לאחרים לברך אותו, וכן איתה בתרגום יונתן פרשת ויחי בפסוק "בך יברך ישראל לאמר וגו' יברכון בית ישראל ית ינוקא ביומא דמהולתא למימר וכו'.

הרחמן דברית מילה

"אשר שש לעשות צדק בגילה" - פי' שקיבל על עצמו בעל הברית (הסנדק) הוצאות ודורנות שלא היה חייב בהם, והביא עצמו לידי חיוב, "בגילה" כאילו היה אבי הנימול, על שם הכתוב 'גיל יגיל אבי צדיק' (משלי כ"ג)

"איש הירא ורך הלבב עבודתו פסולה אם שלוש אלה לא יעשה לה" - פי' איש שלא עשה מחמת מורך הלב במעשה המילה ג' דברים אלה חיתוך פריעה מציצה כהוגן, עבודתו פסולה.

"ישלח לנו משיחו הולך תמים" - פי' תמים דהמשיח יהיה צדיק ככל האבות, וכאן נקט הולך תמים ר"ל שהוא במעלת אברהם ראש הנימולים כמ"ש במדרש הולך תמים שנאמר 'התהלך לפני והיה תמים'.

"ישלח לנו כהן צדק אשר לוקח לעילום" - פי' איירי על אליהו הנביא שהוא לוקח לעילום ר"ל שעלה בסערה השמימה, ובהמשך "וילט פניו באדרתו ויגלום" זה נאמר ג"כ בהלקחו לשמיים, וקורא אותו "כהן צדק" עפ"י המדרש פנחס זה אליהו, והוא כהן צדק.

"עד הוכן כסאו כשמש ויהלום" - פי' שאלהו נעלם מתחתונים עד שמכינים לו כסא אצל הברית, כשמש ר"ל על המלגלים ואומרים ח"ו כמה מילות ביום איך יגיע לכולם, וזה דומה למ"ד בסנהדרין ל"ט כל בי עשרה שכינתא שריא, כמה שכינות אית לכוון, א"ל אור השמש לך ולכ"ע, ומה השמש שהוא אחד ממשמשיו שכינה לא כ"ש, וכן אור אליהו נמשל כשמש. (ע"פ ספר זוכר הברית).

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה,
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' ש"י

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולד להם בן למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לבריתו של אברהם
אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן יכניסוהו לתורה
ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו ביחד עם זוג' תי'
מתוך הרחבה.

בברכת מזל טוב

